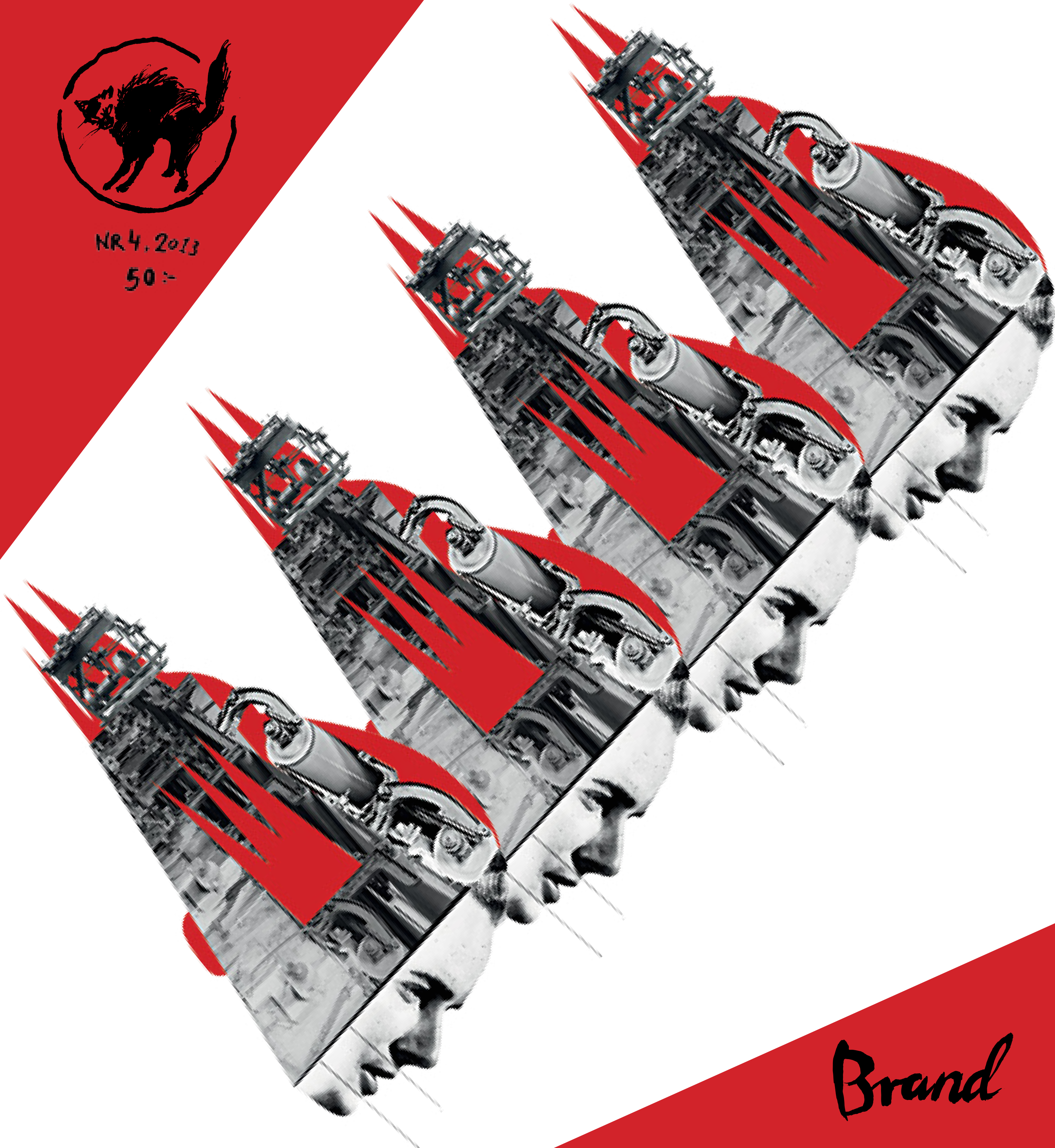
NR 4. 2013

50:-

Brand

Brand

ANARKISTISK TIDNING SEDAN 1898

REDAKTÖR:
Samira Ariadad

REDAKTION:
Kajsa Ekis Ekman, Samira Ariadad, Elliot Baron, Mathias Wåg, Anja-Lisa Rudka, Linn Ahlgren, Emma Tryti, Johan hellis och Sarah Degerhammar

MEDARBETARE:
Fredrik Edin, Sarah Degerhammar, Maryam Fanni Elof Hellström och Gerald Raunig

GRAFISK FORM:
Ayman Osman
OMSLAG:
Ayman Osman
ILLUSTRATIONER:
Ivar Martinsson

WEBB:
www.tidningenbrand.se
E-POST:
info@tidningenbrand.se
TRYCK:
Trydells, Laholm 2013

ANSVARIG UTGIVARE:
Mathias Wåg

PRENUMERATION:
200 kr för 4 nummer

Box 150 15, 104 65 Stockholm
Plusgiro 478 24 80-0
Kulturföreningen Brand
ISSN: 0284-9526

Brandtal

Det här är ett konceptalbum. Ett Brandverk inspirerat av Kling klangstudions laboratorium. Känn den mekaniska pulsen. Dansa mekaniskt till den.

Den handlar om människor. Och maskiner. Människor kopplade till maskiner, sammanlänkade i maskinsystem. Om människomaskiner.

Arbetande människor som sliter med maskiner. Som rasar mot maskineret. Människor som blivit bara ett bihang till maskinerna. Människorobotar. Cyborger.

JA TVOI SLUGA, JA TVOI RABOTNIK.

Det handlar om fabriker. Fabriker med väggar, fabriker utan väggar. Fabriker som blir till städer, düsseldorfska fabriksstäder. Fabriksstäder som växer till metropoler. I långa sammanlänkande kedjor. Regionernas löpande band. Pulserande.

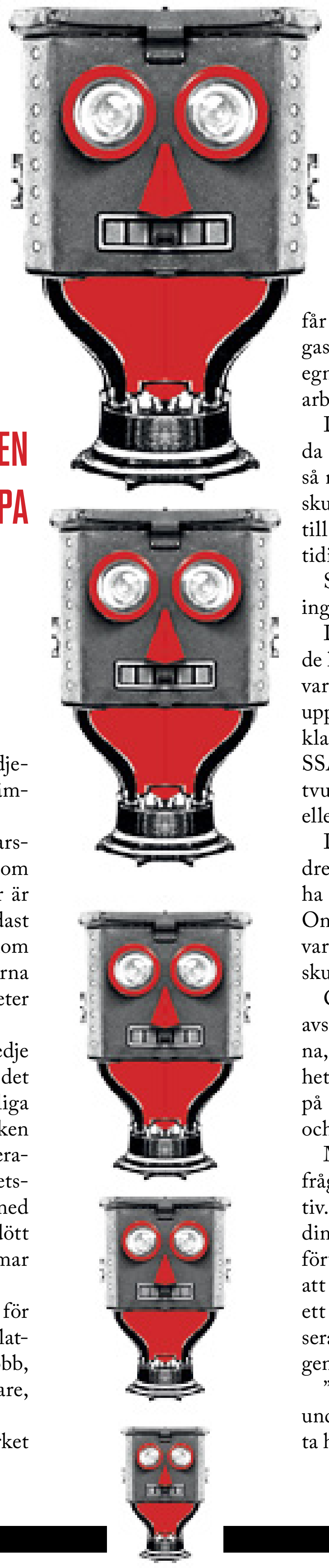
Planerade städer. Kontrollerade städer. Utsatta för styrningsmodeller, maktutövning i cybernetiska kontrollnätverk som producerar ett begär av ordning i tider av kris, en krigsmaskin där vi styr oss själva och varandra, rädda att avvika. Den svenska modellen, den sociala ingenjörskonsten som verkar direkt in i våra kroppar. Där gemenskaper får plats, så länge de kan sugas in i maskinieriet. Även de röda idealisterna agerar bränsle för denna samhällsmaskin. Först separeras vi, sedan tvingas vi in i en och samma fälla, den maktlösa ”samhällskroppen”. ”Alla ska med”.

Det handlar om upplysta städer, städer med fantastiska skylines, som etsar sig fast. Städer som är varumärken, som genom evenmang och skrytpalats lockar till sig investerare. Städer vars neonljus vaggar in oss i en ljuv folkhemsdröm om 50-talets vita kärnfamiljeidyl. Städer där marknadsvärdet ska stärkas, till varje pris.

Det är i dessa städer som vi kämpar för att vara något annat. Som vi ropar: ”Vi är inga maskiner”, och ingen enad mänsklighet. Som vi smiter undan kontrollen och styrningen, vägrar passa in i modellen. Det är dessa städer vi förvandlar till rebellstäder, röda fästen, banditnästen med en gemensam takt i flykt och i attack. Det är här vi kämpar för att skapa våra egna rum, vägrar att likställa all värde med mervärde, experimenterar gemensamt, bringar fruktbart kaos. Våra rumsliga laboratorium.

VÅRT KLING KLANG.

01_THE ROBOTS

FÖRR ELLER SENARE VILL BORGAREN ALLTID VETA VEM SOM SKA UTFÖRA ”SKITJOBBEN”. MEN UNDVIKER ALLTID ATT SVARA PÅ VILKA SOM UTFÖR DEM NU. HUR SKA VI GÖRA FÖR ATT SLIPPA ”SKITJOBBEN” HELT OCH HÅLLET?

Den dyker alltid upp. Frågan. Det spelar ingen roll om vi diskuterar en försiktig reform som medborgarlön eller andra sätt att minska människors beroende av att sälja sin arbetskraft. Förr eller senare vill borgaren alltid veta vem som ska göra ”skitjobben”.

Frågan grundar sig i en hyfsat befogad oro för att vissa sysslor inte skulle utföras om vi exempelvis fick en summa pengar varje månad, stor nog att kunna överleva på. Trots att frågan inte sällan rymmer ett stort mått klassförakt är den värd att ta på allvar.

Men finns det verkligen skitjobb? Ur ett perspektiv är det fullt rimligt att kalla alla arbeten inom kapitalismen för ”skitjobb”. Det är sofistikerad utsugning, utformat efter kapitalets behov av tillskansa sig så mycket som möjligt av det vi skapar. Men att betrakta alla jobb som lika dåliga vore missvisande. Missförstå mig inte. Det handlar inte om att somliga sysslor finare än andra. Definitivt inte om att det skulle vara mer eller mindre hedervärt att försörja sig på ett visst sätt. Eller, jo. Det finns mindre hedervärda sysslor. Som att framställa minor som ser ut som leksaker eller att aktivt arbeta för att fattiga ska få det sämre. Men det är inte sådana jobb borgaren kallar skitjobb. Det är jobb som innehåller mer elände för arbetaren än andra jobb.

Det kan handla om jämförelsevis mindre problem som lång väg till arbetsplatsen. I större städer eller i glesbygden är det inte ovanligt med en timmes enkel resa till jobbet vilket innebär mer än en extra obetald arbetsdag i veckan.

Det kan handla om att arbetet innehåller monotona och uttröttande moment med litet inflytande över arbetets utformning. Enligt LO upprepar två tredjedelar av deras medlemmar ständigt samma moment och sju av tio är uttröttade varje vecka. Två tredjedelar av kvinnorna i den offentliga sektorn kan inte själva bestämma när och i vilken ordning deras arbetsuppgifter ska utföras.

Det kan handla om att upprätthålla det så kallade 24-timmarssamhället, det vill säga att allting alltid ska vara öppet. De som tvingas arbeta de obekväma arbetstider som detta förutsätter är till stor del kvinnor. Bara var tredje kvinnlig arbetare jobbar endast vardagar på dagtid. Möjligheten att ta rast är också mindre inom serviceyrken. Enligt LO har 70 procent av de kvinnliga arbetarna inom offentliga och privata serviceyrken enbart små möjligheter till kortare pauser.

En del arbeten är direkt farliga. Enligt LO har mer än var tredje som arbetar inom offentlig sektor varit utsatt för hot eller våld det senaste året. Ibland innehåller själva arbetsuppgifterna skadliga eller farliga moment. Arbetsskador är vanligare inom vissa yrken och många slits ut långt innan pensionen. Under 2011 rapporterades 107 000 arbetsskador, 29 000 arbetsolyckor och 10 000 arbetssjukdomar, till Arbetsmiljöverket. Vissa arbeten är till och med livsfarliga. De senaste fyra åren har närmare 200 svenskar dött på arbetet. Och då räknas ändå inte dödsfall i arbetssjukdomar exempelvis till följd av asbestexponering.

I andra fall är ersättningen låg och villkoren dåliga. Istället för riktiga jobb med anständig lön tvingas arbetare ta praktikplatser, projektanställningar, vikariat, timanställningar, deltidsjobb, inhopp via bemanningsföretag eller uppdrag som egna företagare, i många fall mot deras egen vilja.

Ibland hänger flera av problemen ihop. Enligt arbetsmiljöverket får inhyrda från bemanningsföretag ofta de tyngsta och enformigaste arbetena, sådana som företaget som hyr inte vill ge till sina egna anställda. Bemanningsbranschen har också dubbelt så många arbetsolyckor med sjukfrånvaro som övriga arbetsmarknaden.

Det tydligaste exemplet på dåliga villkor finns inom de särskilda sorts skitjobb som Alliansen skapat och döpt till Fas3. Det är så många som tvingas utföra dem att om Fas3 vore ett företag så skulle det vara Sveriges största. De som ingår i Fas3 har låg eller till och med ingen ersättning samt saknar en rad rättigheter vi tidigare betraktat som självklara.

Så oron är inte obefogad. Vem skulle utföra ”skitjobben” om ingen behövde arbeta för att överleva?

Det går att resonera hyfsat realistiskt kring frågan. Många av de här sysslorna skulle försvinna helt. Väldigt få skulle exempelvis vara med i Fas3 frivilligt eller ägna en söndagskväll åt att torka upp bajs i en moderat pressekreterares trappuppgång, för att ta ett klassiskt exempel. Andra sysslor skulle förändras. Om exempelvis SSAB behövde någon som utförde livsfarliga sysslor skulle de vara tvungna höja säkerheten så mycket att de inte längre var livsfarliga eller kanske inte ens farliga överhuvudtaget

De flesta jobb skulle förändras till det bättre. De skulle bli mindre slitsamma, mer varierande, bättre betalda, mindre stressiga, ha bekvämare arbetstider, färre riskfyllda moment och så vidare. Om arbetare hade råd att tacka nej till jobb skulle arbetsköparna vara tvungna att sälja sig till arbetarna istället för tvärtom. Makt skulle förskjutas från kapitalet till arbetarklassen.

Om vi genomförde ännu större samhällsförändringar och avskaffade arbete helt och hållet skulle givetvis alla jobb försvinna, bra som dåliga. Vi skulle följaktligen också fördela nödvändigheter efter något helt annan utgångspunkt än den tid vi spenderar på en arbetsplats. Varför inte av var och en efter förmåga, åt var och en efter behov? Eller kanske till och med begär?

Men en behöver inte nödvändigtvis vara realistisk för att svara frågan. Det går utmärkt att anlägga ett mer metafysiskt perspektiv. I det klasslösa samhället kommer det kanske att finnas 6000 dimensioner vilket gör alla diskussioner med dagens materiella förutsättningar som utgångspunkt är meningslösa. Det går också att vara romantisk och hänvisa till Jack London, som bidrar med ett eget svar i boken Järnhälen där huvudpersonen Ernest kritiserar några personer som vill förstöra maskinerna på en fabrik, genom att utbrista:

”Jag vill visa er en annan utväg. Låt oss inte förstöra dessa underbara maskiner som gör produktionen lätt och billig. Låt oss ta hand om dem. Låt oss dra fördel av deras lättvindiga och billiga produktion. Låt oss driva dem för egen räkning. Låt oss driva bort de nuvarande ägarna och själva överta de underbara maskinerna. Detta mina herrar, är socialism.”

Romantiska i den mening att vi bortser från att maskiner behöver både energi och reservdelar som förutsätter någon form av exploateringen och att det inte nödvändigtvis bidrar positivt ur ett större perspektiv. Att vi bortser från att maskiner i första hand är utformade för att suga ut arbetarklassen och i andra hand tillverka livsnödvändigheter och därmed är långt ifrån oproblematiska att ta över. Vi kan bortse från detta och ta det ytterligare ett steg och vara på gränsen till naivt teknikoptimistiska. Låtsas att vi inte bara tar över befintliga maskiner utan också att vi tillverkar nya allsidiga, energineutrala som vi kan programmera att utföra allt vi inte har lust att göra själva. Vi skulle kunna kalla dem ”The Robots”.

Så nästa gång någon rynkar på näsan och frågar mig vem som ska göra skitjobben kommer det att vara mycket frestande att svara: The Robots. Det är faktiskt lockande att leverera det svaret på alla frågor som börjar med ”hur löser vi”. Men det tänker jag inte göra. Jag tänker ställa en motfråga istället. Samma fråga dessutom. Jag tänker fråga: vem tycker du ska göra skitjobben?

Det är nämligen så att även de som föredrar dagens system måste svara på det här. Skillnaden är att i detta fall har vi redan ett facit. Vi behöver inte spekulera.

Idag tvingar vi människor. Arbete är inget fritt val, utan något vi måste göra för att kunna överleva. De allra värsta ”skitjobben” måste de som verkligen inte har något annat val utföra. De som av olika skäl hamnat längst ner. Arbetsköparna behöver inte göra dem mer varierande, mindre slitsamma, säkrare, bättre betalda så länge det finns folk som inte har möjlighet att avstå. Behöver arbetsköparna hjälp på traven skjuter myndigheter som Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan så gärna till. Det kallas i vardagligt tal för arbetslinjen och är det närmaste en statsreligion vi kommer.

Det finns alla anledning för oss som vill ha ett annat samhälle att fundera på hur vi tillsammans löser de uppgifter som faktiskt behöver lösas. Kanske borde vi släppa allt och satsa alla resurser på The Robots? Hur tokigt det än kan verka är det både mer rationellt och anständigt än dagens system. Vilket svar vi än ger är jag säker på att vårt svar är bättre en den som ställde frågans.

FREDRIK EDIN
Kulturredaktör för tidningen Arbetaren

02_SPACELAB

KONSTNÄRER HAR BLIVIT TILL NÅGOT DET RÄKNAS PÅ NÄR EN STADSDEL SKA GENTRIFIERAS. KONST FRÄMJAR DEN EKONOMISKA TILLVÄXTEN. GÅR DET ÖVERHUVUDTAGET ATT GÖRA RADIKAL KONST INOM INSTITUTIONERNA? TAL FRÅN KONSTFACKS VÅRUTSTÄLLNING OM HUR KONSTEN ANVÄNDS I BORTTRÄNGNINGEN AV OÖNSKADE KROPPAR OCH HUR DEN KONSTNÄRLIGA FANTASIN BEGRÄNSAS AV EN SNÄV NYLIBERAL FÖRSTÅELSE AV RUM OCH RELATIONER.

Varje mening i den här texten är skriven för någon annan. Olika personer hela tiden, men alltid för någon annan. Orden är skrivna med specifika ögon, läppar, hudfärg, kinder, namn, uppväxthistorier i minnet.

Tidigt lärde jag mig att sällan göra någonting för en annan människa. Det vill säga hellre rädda mig själv. Men – eftersom jag mestadels omgav mig med kvinnor i lekskolan – så lärde jag mig inte alltid leva efter det. Istället levde jag med att ständigt separera. Separera mellan att vilja vara mångas älskarinna/vän, totalt uppgå i det socialas sfär och att någonstans bli övertygad om att detta var destruktivt. Att en ska tänka på just sig själv, en självbevarelse som betydde att vara ensam. Spara energi. Och det stämmer ju på vissa sätt. Männen – som jag by default sökte mig till – var ju alltsomoftast ganska elaka.

Den kärleken gjorde det väldigt svårt att älska utan att bli skadad. Vilket också gjorde mig lite elak. Jag var tvungen att avgränsa och hata lite. Oftast på mig själv, men också på andra svaga individer. Jag blev inkonsekvent, oberäknelig och svartsjuk. Jag lärde mig att förstöra relationer innan de förstörde mig. Vilket de i och för sig ändå gjorde.

Denna tudelning, alltså att leva i och efter ett system där ens vitalitet, tid och konstnärliga fantasi ständigt bakbinds och exploateras av den heterosexuella mannen och att samtidigt vara helt övertygad om att ens begär är till för att producera en helt annan verklighet, fri från honom, utanför detta arbetssamhälle. Denna tudelning är en kunskap om krossade hjärtan, det är en kunskap om en splittrad själ och därför en oerhört exklusiv kunskap av vad det innebär att leva i kapitalismen. Det är en konflikt mellan invanda kulturella värden och en medvetenhet om en djup orättvisa. En konflikt som just är måttet på de andra könen i den liberala verklighetsbeskrivningen. Måttet på dom andra i samtidsberättelsen om den liberala konstutbildningen. Här kan dom andra aldrig älska utan att också samtidigt hata.

Det finns en anledning till att jag lagt nästan hela min praktik utanför den här skolan.
Jag hatar den här platsen. Jag är besviken på min utbildning och det är inte mitt fel.

Livet i det här samhället är bästa fall väldigt sorligt. På olika vis väldigt ledsamt. Jag själv spenderar mycket tid med att gråta, i hemmet, skolan, ateljén eller i den så kallade offentligheten. Jag har inga problem med det. Att gråta i offentligheten. Det berättar att livet, inte bara för mig, utan också för dig som måste se mig gråta, är just sorgligt och fyllt av konflikter. Ibland håller jag tillbaka gråten för att istället kunna tala klart – jag tror mig kunna vinna ett erkännande genom att sortera mina tankar eller bara genom att gång på gång säga det självklara. Om och om igen. Skriva det i er panna:

Blåmärken på kvinnors armar.

En kille med massa erfarenhet av ett rasistiskt Sverige sa till mig: ”när en väl börjat tänka på de här sakerna så är det lite svårare att omotiverat vara glad. Men det är inte farligt, tvärtom.”

Ibland gråter jag i skriften.
Ibland gråter jag med hjälp av en dålig eller våldsam älskare.
Ibland gråter jag i sånger som mina vänner skrivit.

http://www.youtube.com/watch?v=x2altW3kLK8

Ibland gråter jag i teater: samspelt, inövat, i kontakt med de andra, väldigt precist och med många timmars arbete bakom eftersom det är så oerhört viktigt det som ska kommuniceras. Den teater som vi startade – Jordbro Stadsteater – startades på en plats som inrymde något så unikt som en möjlighet att ha synliga konflikter. Där människor skulle kunna ha känt att de hade rätt till ett utrymme. En rätt som inte riskerades varje gång någon uttryckte ett missnöje eller ett klasshat. “Den allmänna verkligheten” hade någon kallat det. “Kommunism” någon annan. Utan att som sagt riskera sin rätt till platsen. För det konfliktfyllda, det vill säga allmänna rummet existerar knappt längre. Och om det gör det någonstans så är det så vagt, inglasat eller bevakat att det inte är speciellt älskat. Den allmänna platsen är i själva verket så oälskad att en privatisering, en rensning, en bortträngning kan dra tyst men effektivt förbi.

Och snart har konstnären eller designern som flyttar in här i Ericssons gamla lokaler skrivit ur sig själv ur denna rensningsprocess genom att göra godkända, kortsiktiga konstprojekt.
Jag hatar den här platsen.

Egentligen spelar sådana här (och liknande) sammanhang inte någon som helst roll för den som intresserar sig för riktig kärlek, det vill säga riktig feminism. Eller de borde inte behöva göra det. I själva verket härbärgerar de motsatsen per automatik. Och de tenderar att göra allt annat till motsatsen, till likadant: konsten, köpcentrum, husfasader, kvinnor och barns utseenden, allt anpassat efter sin egen ekonomiska, likriktande logik.

På den här platsen (Konstfack) kan den dock vara lite svårare att avtäcka. Den unkna idén om tolerans har länge stått i vägen för konstskolans föränderliga självbild. Även om en såhär intellektuell plats aldrig skulle erkänna det. På det stora hela kan det kallas olika saker: modernitet, konstnärlig frihet, välstånd, dialog, deliberativ demokrati, frihet - och när det blir riktigt puckat – även för fred.

I ett sådant samhälle, i den totalt avsocialiserade konsten och i hela arbetssamhället blir självdestruktivitet lika med att vara utsatt för någonting. Att vara ett offer. Att inte kunna/vilja arbeta, att bara gråta och älska tills en briserar av mäktighet. Eller att för den delen att inte på något vis ligga för kapital.

I den här världen har jag börjat tro att människor slutat älska mig för att jag inte hunnit stava rätt på Internet, för att jag tjatar mig till uppmärksamhet, för att jag inte är lika vacker som föregående dag eller för att jag fortfarande tycker att modeindustrin aldrig kan vara radikal. Kärleksförlusten får mig att hata på deras ansikten, jag tillskriver dem motsatsen till att vara jag.

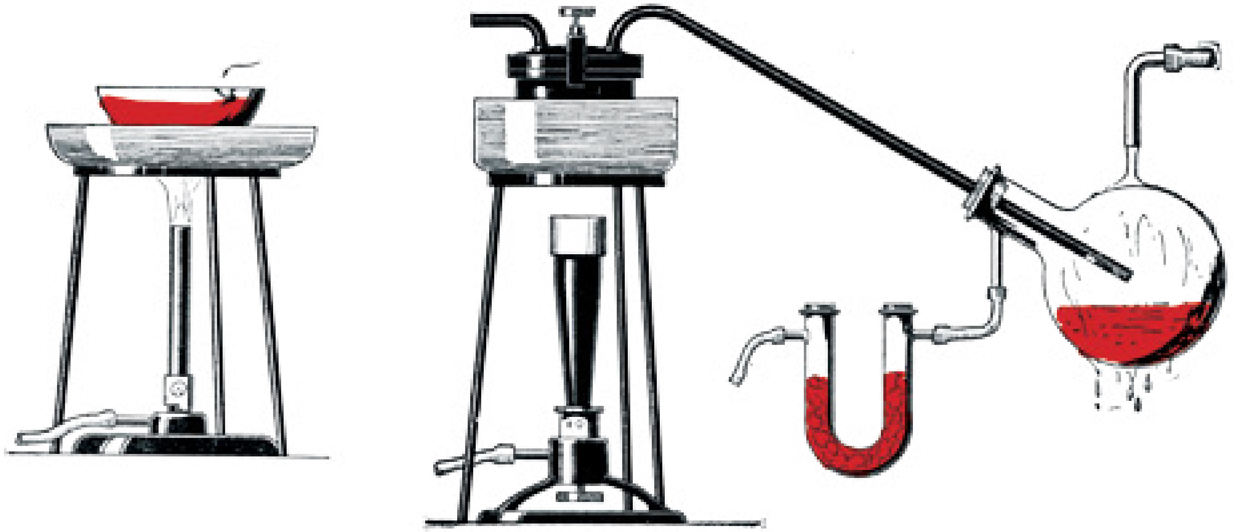
Den här texten handlar om kärlek. Den felaktigt förstådda. Den som vägrar den andres subjektsblivande. Den som säger dig att den första förförelsen ska vara den eviga, den som ringer i ditt huvud att “såhär vill jag alltid att du är”. Det är en text om den kultur som reducerar din omedelbara kärlek till ett köpslående kring relationer. En kultur som totalt förintar all den positiva värdepotential kärleken för med sig, som den skulle kunna ha; att dela, att vara öppen för andra, att uppgå i andra.

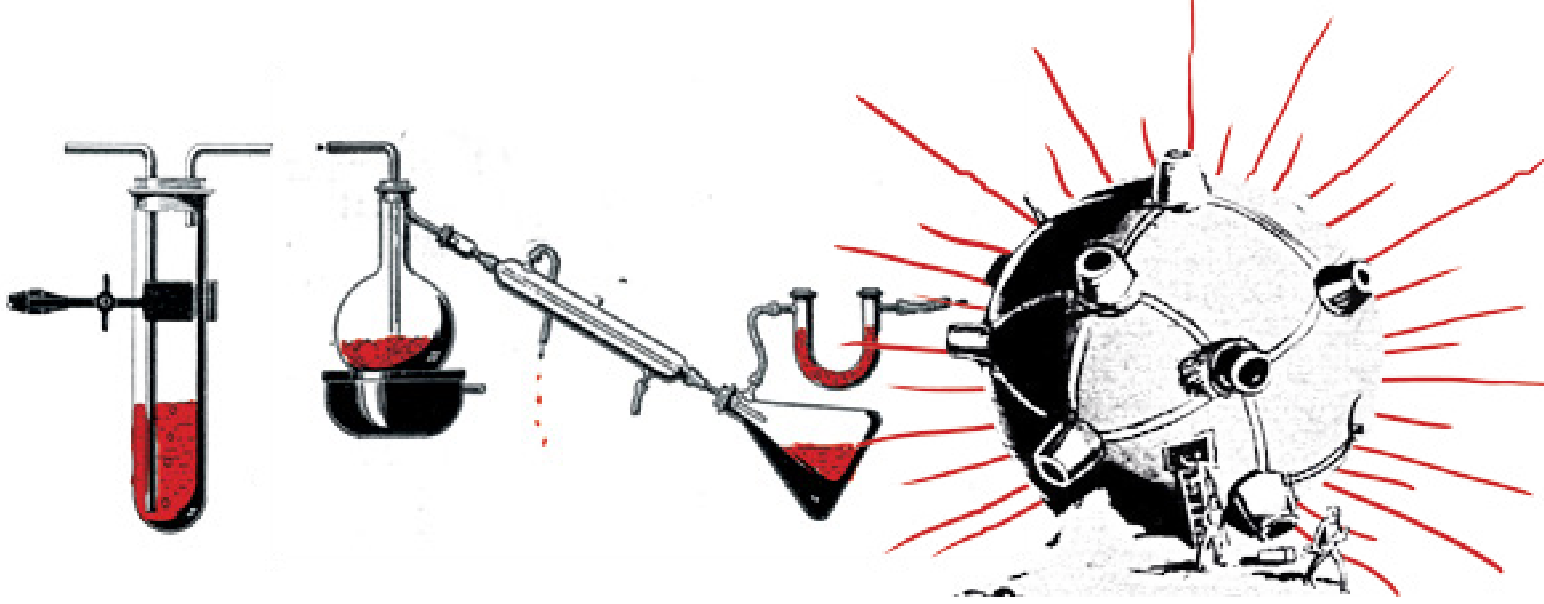
http://www.youtube.com/watch?v=lxny2KMdoTI

För ingenting följer det förhärskande förnuftet såsom känslorna. I den här snäva kontexten – där nyliberala krafter vill etablera just den här antidemokratiska ideologin – så är ”att bara bry sig om sig själv” (sin karriär) egentligen bara logiskt. Men samtidigt raserar den här politiska ekonomin alla intressanta samtal med hjälp av olika myndigheter och institutioner. Skendemokratiska ekorrhjul som ska hitta på ”förnuftsmässiga”, ”kreativa”, ”konstnärliga”, ”demokratiska” och fullkomligt passiva lösningar på samhällets problem. Något som såklart är en motsägelse. Demokrati görs inte uppifrån. Den kan aldrig vara ett löfte från en myndighet eller institution. Eller från Konstfack.

Men ändå fastnar de kritiska själarna som ändå finns här i institutionskritik eller i ingen kritik alls, på grund av total utbrändhet eller ensamhet. En ensamhet som såklart inte är sann. De allra flesta är ju drabbade. Men som känns som ensamhet. Varför? För att vi är så långt ifrån varandra. För att vi försvarar det som vi är tacksamma över att ha fått. En plats i galleriet, ett jobb på kommunen.

Det här rummet (Konstfack) är i vissa avseende väldigt tryggt. Och med det menar jag för oss som går här. Trygg som i ett varumärke; förenande, identitetsskapande, homogent och familjärt. Vi som är här har ju möjlighet att i alla fall låtsas att vi är från samma ställe. Den ger oss en känsla av tillhörighet och av garanterad bekräftelse på ett eller annat sätt. I utbyte förväntas spontanitet, en gränslös fantasi i det fria rummet, ett

fritt tänkande som ska ta oss utanför någonting. Någonting ingen vet vad det är. Men framförallt förväntas det att vi ser hur fritt detta rum är och uppskattar det. Uppskattar det som ett rum där vad som helst skulle kunna ske. Och jo, absolut, det är ju fritt. Om frihet inte står i relation till andra människor.

De som inte kan äntra rummet.

För inrymmer den här platsen verkligen helt utflippade konstnärliga fantasier när det inte finns en beständig, och jävligt akut diskussion om vad ras och klass har för inverkan på vad för konst som görs? Och hur den konsten ser ut? Eller återigen frågan – för den kan aldrig få nog med utrymme i ett verkligt politiskt samtal – om vem som städar och vem som får städat och vad det har med samtidskonstens begränsningar att göra. Eller en diskussion om innehåll?

Tyvärr tror jag inte det kommer någon relevant konst utifrån den tystnaden. Jag tror inte det här rummet spelar någon roll. Inte om människor inte väljer att organisera sig. Bara om konsten är någonting utanför det egna företagandet.

Såhär: Det går inte att organisera sig när den yttersta konstnärliga fantasin är den om individuell finansiering. Det går inte att göra relevant konst när den yttersta konstnärliga fantasin är den om individuell finansiering.

En grym performancekonstnär sade till den världsberömde och rike musikern eller konstnären: ”I loved you when they hated you and I hated you when they loved you”. Och istället för att vara obstinat så menade hon att kapitalismen är ett svart hål, ett sugande, lockande, kvävande svart hål som slukar allt den kommer åt för att lämna offren utanför. Hon själv var ju kvar på gatan. Och om inte hon var kvar på gatan, så var någon annan det. Tills att det passar. Tills dess att kapitalrelationen har hittat ett sätt att använda sig av mångfalden, bögarna, invandrarna, våra affekter för att expandera. In i våra hjärtan. In i den korrupta, lynniga, ”whatever works for me”-sexualiteten ska vi. Där ett missnöje eller ett konstverk tolkas med hjälp av väldigt få personers inkomster. ”I hate this place” och politikerna svarar med att sälja ut jordens sista allmännytta. Eller så svarar institutionen med: “men vad gör du här då?”.

Förgörelsen av våra allmänningar går alltid – och detta är väldigt viktigt att komma ihåg – hand i hand med ödeläggandet av det privata. Kön inspärrade i det patriarkal-romantiska hjärtats ogrund: en källare, en modern lägenhet, knullceller med fjärrvärme, bildskärmen framför ansiktet och bilen utanför dörren. Kärleken – felaktigt förstådd – mäter frihetens omfattning i termer av köpkraft. Protesterar du, då är det din personliga upplevelse. Det är bara din egen lilla fiktion. Därför är detta i allra högsta grad en feministisk fråga.

Det värsta jag vet är när någon säger att ”det där behöver jag inte ta ansvar för längre” eller mer öppet kanske: ”jag vill inte behöva tänka på det”. Som kan följas av: ”när jag gör konst” eller ”nu när vi har gjort slut”. Det är lika med kärlekens slut, precis där.

Det här talet handlar om kollektiva svek. Från man till kvinna, från rika till fattiga. Med flera.

http://www.youtube.com/watch?v=jAoABuJS1MA

En jävligt god vän sa: till skillnad från dålig teater, film och andra dramer så är detta inte en konflikt som ligger inuti en människa. Den ligger inte inuti mig. Eftersom varje missfall är en arbetsolycka i det här samhället..

Eftersom varje missfall är en arbetsolycka i det här samhället så gråter du heller aldrig ensam. Om du bär dina sår öppet (underlivet i pannan) så kommer någon att förr eller senare säga åt dig att “slänga av dig offerkoftan”, eller använda något annat liberal-språkligt tillhygge mot dig. Men kom då ihåg att aldrig av dig den i så fall. Sticka fler eller bär andras. För om du inte är sänkt av en bruten, förbrukad kropp eller av fattigdom och tidsbrist så är i alla fall din och därmed vår gemensamma förmåga att älska det.

Vi vet nu att konstskolorna exkluderar folk som inte är så kallade EU-medborgare. Med ekonomin som medel och mål. Och samtidigt rensar den kränkta staten efter ras, med bland annat offentlig sektor som medel och ekonomin som mål. Jag kan säga det tydligare: det är frukten av exakt samma politik med exakt samma mål. Ännu tydligare: vårt land vill bara ha köpstarka individer som medlemmar. Detta i sin tur gör platser obehagliga att vistas på och kränker alla som vistas där med sitt perverterade maktspel. De som inte förmår konsumera oss ur den alltjämt fallande ekonomin är inte välkomna här. Inte på den här skolan. Inte i Sverige. Och snart inte heller i sitt eget närområde. På sin höjd blir de till öden som återigen, i fiktionen införlivas, blåses till liv, av den godkände konstnären: En rasistisk struktur producerar såklart en rasistisk kultur.

Det gör det långt ifrån tryggt och långt ifrån behagligt att vara här.

Jag hatar den här platsen. Och det är inte mitt fel.

En intelligent konstnär. Hon ser klart och svarar rakt på frågan om varför samtida konst – trots allt det här – är så omåttligt attraktiv:
Jo, säger hon, för att den är och presenterar en spegelbild av postdemokratin i hyperkapitalismen. Den framställer sig som oförutsägbar, briljant, lynnig, driven av inspiration, liksom en oligark i revolution mot diktatur (gärna vill se sig själv). Den samtida konstnärsrollen – det vill säga den egna företagaren – korresponderar väldigt bra med självbilden hos dem som strävar mot toppen i ett envälde. Som ser regeringen som en potentiell konstform. Postdemokratiska regeringar – som den vi har här i Sverige idag – relaterar väl till denna oberäkneliga manliga konstnärsroll. Oklar i tanken, korrupt, lite dum och helt och hållet otillförlitlig. En hatare av verklig konst och kultur. En inflytelserik person här på skolan bekräftade nyligen att vårutställningen inte i första hand är till för att vi studenter ska visa våra verk, utan för att marknadsföra skolan.

För här styr den enskildes smak. Här är den enskildes smak normen. Eftersom den enskilde är i majoritet och eftersom den enskilde är normen. Resten, de krumma figurer som inte är enskilda, utan del av bestämda grupper, deras berättelser är bara personliga upplevelser.
Kärleken, såsom vi tenderar att efterleva den, är odemokratisk, så också konstnärens strävan och mål i den här politiska ekonomin. Konsten hänrycker och gentrifierar, förför och konsumerar och sen dumpar den dig trasig, förvirrad och med en obotlig längtan efter mer från din förövare.

Jag citerar henne igen. Om ”samtidskonsten” är svaret, då är frågan: hur kan kapitalismen göras lite mer attraktiv. Jag kommer alltid att med smärta sakna fantasin om oss. Om den radikala konsten.

SARAH DEGERHAMMAR
Konstnär och en av intitiativtagarna till konstnärsgrupperna TIR och Jordbro Stadsteater. Texten är ett omarbetat tal som hölls på Konstfacks vårutställning 2013.

03_METROPOLIS

FABRIKENS FYRA VÄGGAR HAR TAGITS BORT. METROPOLEN HAR BLIVIT VÅR FABRIK. VI EXPLOATERAS I STADSRUMMET. MEN DET ÄR OCKSÅ I STADEN SOM MAKTMEDLEN FINNS FÖR ATT STOPPA DEN KAPITALISTISKA PRODUKTIONEN.

Vad är en fabrik? Det är något mer än bara fyra väggar, en företagsbyggnad med sammanföstа arbetare i eller en gigantisk arbetsplats. Fabriken är en form av samverkan där de enskilda arbetarna sätts i förbindelse med varandra, där deras arbetskraft kombineras och blir en samhällelig produktivkraft genom ett maskinsystem. Genom maskineriet, den tekniska vetenskapen och arbetsorganisationen samverkas den individuella arbetskraft som kapitalet köper från arbetaren till en samhällelig form. Det är igenom kapitalet som arbetarna träder i kontakt med varandra i fabriken och blir en kollektiv arbetare. Arbetets samhälleliga karaktär, arbetskraften som samhällelig produktivkraft, framstår som något givet av kapitalet. Arbetarna möter samverkan som kapitalets plan, kapitalets kommando.

Det är ointressant att diskutera vilka arbetsuppgifter som är produktiva eller improduktiva i fabriken utan de måste bedömas som en organisk produktiv helhet. Städaren, kontoristen som betalar ut lönen, försäljningsavdelningen, lastbilschaffisen, löpandebandetarbetarna på montaget, arbetsledaren, lagerpersonalen, forskningsavdelningen – alla är delar av totalarbetaren, den socialt samverkade arbetskraft som krävs för att färdigställa varan. Det som Marx beskrev som en tendens med storindustrin, som då inte var den dominerande produktionsformen, realiserades fullt ut i och med fordismen och taylorismen.

Vad händer när fabrikens fyra väggar tas bort? När det är ett bemanningsföretag som hjälper de fastanställda att plocka samman varan under produktionstoppar, lönekontoret är inhyrt, städningen sköts av ett privat städföretag med papperslösa, lastbilschaffisarna fraktar färdiga delar från underleverantörer och levererar just in time, forskningsavdelningen bedriver forskningssamarbete med universitetet, en pr-byrå marknadsför produkterna som säljs via återförsäljare. Kapitalets plan i fabriken kräver nu en plan i samhället genom den kollektiva kapitalisten. Genom så kallade privat-offentliga partnerskap planeras universitetets forskning och utbildning, ett utbyggt vägnät för transporterna, a-kassa och försörjningsstöd för de bemanningsanställda i glappen mellan uthyrningar, gemensamt satta standarder för underleverantörerna. Den samverkade produktivkraften har spritts över hela samhället, de små- och medelstora industrierna knutits upp i produktionskedjor snarare än koncentrerade storfabriker.

I det Kommunistiska manifestet beskriver Marx och Engels hur arbetarklassen i storindustrin blir en masskraft, hur den organisationsform som ges dem i fabriken också möjliggör en massorganisering för klasskampen. De massarbetsplatserna är nu splittrade och omorganiserade med fabrikens utspridande. Kan vi idag ens längre tala om klassen som en massa, efter massfabrikernas nedläggningar? Har klassen splittrats upp i individuella arbetare snarare än fabrikens massarbetare? Hur kombineras den kombinerade arbetaren när den samhälliga produktivkraften i produktionen verkligen blir samhällelig, omfattar hela samhället och går utanför fabrikens väggar?

METROPOLEN SOM FABRIK

Samtidigt som arbetarna inte längre blir massa i fabrikerna så har en så stor mängd arbetare aldrig tidigare i historien förts samman på samma plats som nu: till metropolen. Metropolerna är historiskt ett relativt nytt fenomen. I början på 1900-talet fanns bara fyra metropoler med en befolkning på över en miljon invånare. 2006 fanns 372 metropoler med över en miljon invånare, plus 45 som har mer än fem miljoner. Halva jordens befolkning bor nu i storstäder, en utveckling som är irreversibel.

Den autonoma marxisten Toni Negri menar att vi måste betrakta staden som plats för produktion. Metropolen är för multituden, vad fabriken var för arbetaren. I fabrikerna blev arbetarna massa, det centrala fordistiska subjektet var massarbetaren. Men nu är industriproduktionen inte längre hegemonisk eller central på samma sätt. I den postfordistiska socialiserade produktionen sprids samverkan över hela samhället. Istället för att betrakta arbetarna som isolerade från varandra och bedömas utifrån deras enskilda arbetsuppgifter måste arbetarna i metropolen ses som en samhällelig arbetare, samverkad och kombinerad. Om den fordistiska klassammansättningen var homogen – en dekvalificerad arbetarmassa med liknande arbetsuppgifter i massproduktionen – så är den metropolitanska klassammansättningen heterogen. Men ändå med gemensamma egenskaper.

Efter det individuella arbetet i manufakturen och det samverkade i fabriken är nu det metropolitanska arbetet både individualiserat och samverkat. Negris kontroversiella teori är att se samverkan i metropolen som något som inte längre är givet från kapitalet som i fabriken. I staden går inte samverkan att skilja från beboendet av och levandet i staden. Staden är ett levande element, inte något genomplanerat från ovan av det kollektiva kapitalet och staten. I staden uppstår nya allmänningar och gemensamma strukturer, språk, livsformer, kulturyttringar, kunskap, gemenskaper, samarbeten. Produktionen använder sig av dessa allmänningar. Hela staden måste därför bedömas som en samhällelig produktivkraft.

Generaliseringen av den kapitalistiska produktionen i staden, skiftet bort från industriarbetets hegemoni, är inte kvantitativt utan kvalitativt. Produktionen i metropolen är en biopolitisk produktion – det vill säga att livet självt sätts i arbete när produktionen blir samhällelig, nätverkad och kognitiv. Det är i metropolerna som arbetskraftens förändrade karaktäristik visat sig först: arbetet som nät av aktiviteter, de kognitiva processernas värdeskapande, den rika cirkulationen av information – som alla blir essentiella förutsättningar för produktion, menar Negri.

Problemen är många med denna teori. Risken med att se all kreativ och produktiv verksamhet som arbete är att lönearbetet tenderar att försvinna ut ur vårt perspektiv. Lönearbetet är fortfarande centralt för att förstå hur värdeförmeringen sker i samhället. Ett av problemen i italiensk teoribildning är att begreppet ”valorizzazione”, används både för att beteckna värdeförmering – det vill säga den del av produktionsprocessen där en värdeökning sker – och värdeskapande. Värde är inte en inneboende egenskap hos varan för Marx, utan en relation mellan den i varor nedlagda arbetsmängden (samhälleligt nödvändiga arbetstiden). Däremot är arbetet hos Marx inte den enda källan till värdet, värde ”skapas” även exempelvis i naturen. De ”virtuella” urbana allmänningarna – som samverkan, språk, kultur, information – kan precis som naturens allmänningar (resurser, råvaror, naturkrafter) fungera som arbetsmaterial som genom arbetes tillägnande förvandlas till produkter. Marx beskrivning av produktionsprocessens dubbelkaraktär är intressant att lyfta fram: hur den (samhälleliga) arbetsprocessen inbegriper hur (löne) arbetet tillägnar sig naturresurser (allmänningar) och bearbetar dessa till produkter medan värdeförmeringsprocessen handlar om hur kapitalet tillägnar sig arbetet. Stadens allmänningar är en ”open access”, en öppen resurs att använda för produktion. Men det gemensamma som vi producerar kan inte helt bli varor, det sker ett överskott som kapitalet inte lyckas inhägna.

Trots dessa invändningar så innebär Negris teorier om metropolen mycket intressanta perspektiv på a) den samhälleliga samverkan som inte enbart något given inom kapitalet och produktionsprocessen utan som utvecklas i hela samhället, b) utvecklandet av de urbana allmänningarna och inhägnandet/fråntagande av dem genom privatiseringar, avgifter och gentrifiering och c) metropolen som plats för motstånd.

METROPOLEN SOM FRÅNTAGANDE

Precis som att staden är en plats för produktion är den också en plats för exploatering. Exploateringen sker givetvis fortsatt genom lönearbete. Negri lägger till den ”exploatering” – eller snarare appropriering och fråntagande - som sker genom kapitalets tillägnande av de urbana allmänningarna. Approprieringen av allmänningarna sker igenom privatiseringar och kommodifiering (omvandlandet till säljbara varor) – inte bara av naturresurser, utan även av det gemensamma. Ackumulationen sker genom ett tillägnande av det som kallats externaliteter, ”urban properties”, som till exempel kulturproduktionen i staden. Gentrifieringen kan ur det perspektivet ses som en form av expropriering av det gemensamma. När det gemensamma exploateras, blir privat och kommodifieras, sker ett ras i produktivitet inom dessa allmänningar. Kapitalets fråntagande kväver den fria kreativiteten som gett upphov till dem.

I fabriken skedde exploateringen genom utvinnandet av merarbete och den centrala kampen blev lönefrågan. Med keynsianismen knöts kampen för löneökningar till produktivitetsökningarna i fabriken. Därigenom kunde en offensiv arbetarrörelse också använda lönekampen för att överskrida den keynsianska

dealen, driva upp lönerna snabbare än produktiviteten för att försätta fabriksproduktionen i kris. En generaliserad lönekamp gav arbetarrörelsen en möjlighet att överskrida fabrikens uppdelningar och hitta ett gemensamt ekonomiskt krav som blev direkt politiskt. Men med den utspridda fabriken och den metropolitanska produktionen har lönekampen också till stor del förlorat sin centralitet som politiskt sammansättande krav för det multitudska proletariatet.

Fabrikens jakt på profit har i metropolen förskjutits till en jakt på avgifter, hyra och ränta genom ökad belåning. Avgifterna har blivit ett sätt att profitera på allmänningar: avgifter ska ge ”fri” tillgång till sociala allmänningar på Internet, i kollektivtrafik, universitet. Riskkapitalbolag har släppts in i den skattefinansierade offentliga sektorn och plundrar den. Utförsäljningarna av städernas bostadsbestånd har skapat en belånad arbetarklass, där den privata skuldsättningen skjuter i höjden och skapar en bubbla på bostadsmarknaden. En ökande reallön inom den keynsianska lönepolitiken inom fordismen gav en relativt köpstark arbetarklass och skapade en efterfrågan. Men i den postfordistiska metropolen hålls köpkraften och efterfrågan snarare uppe genom frikostiga lån och kredit än genom reallöneökningar. Kampen kring ränta, avgifter, hyra och lån har därför fått en liknande politiskt sammansättande roll som krav för storstadsproletariatet som lönen hade för fabriksarbetarklassen. Vad spelar löneökningarna för roll om de direkt äts upp av allt högre reproduktionskostnader för arbetarklassen genom ett ökat avgiftstryck på den gemensamma välfärden, stegrande hyror, stigande låneräntor och skuldsättningar för studier, bostad och konsumtion. Kampen om allmänningar – både som krav, som motstånd mot fråntagande och gentrifiering, och som faktiska reapproprieringar – blir central.

Även geografen och marxisten David Harvey betonar i boken Rebel Cities hur staden som samhällelig fabrik blivit den plats där exploateringen av arbetarklassen på arbetsplatserna kombineras med en utsugning i stadsrummet genom hyres- och räntenivåer. Städernas expansion lämpar sig väl för kapitalets återinvesteringar för att realisera sitt överskott. För att få ut det mesta möjliga av områdenas marknadsvärde använder sig kapitalet av olika processer som ”ackumulation genom fråntagande” (se tema i Brand nummer 2 / 2013), för att göra de allmänna och offentliga resurserna till sina. Gentrifieringen innebär satsningar där marknadsvärdet höjs genom stadsdelslyft, slumsaneringar, lyxrenoveringar och nyproduktion, vilket ofta innebär en ”kreativ förstörelse” av arbetarklasskvarter och ett bortträngande av låginkomsttagare till förmån för höginkomsttagare. Precis som när kapitalismen var tvungen att bryta upp sin fabriksproduktion genom kreativ förstörelse av fabrikerna när dessa hade blivit starka fästen för arbetarkamp och fått vinstnivåerna att rasa, för att istället skapa de utspridda fabrikerna och därigenom ge upphov till en ny arbetarklassammansättning. På samma sätt ger sig kapitalet på de stadsområden som inte genererar tillräckligt marknadsvärde, förändrar dess boendesammansättning, byter ut befolkningen, river och bygger nytt, lyxrenoverar och bygger nyproduktioner, för att skapa områden mer som är gynsamma för ackumulationen och med bättre marknadsvärde.

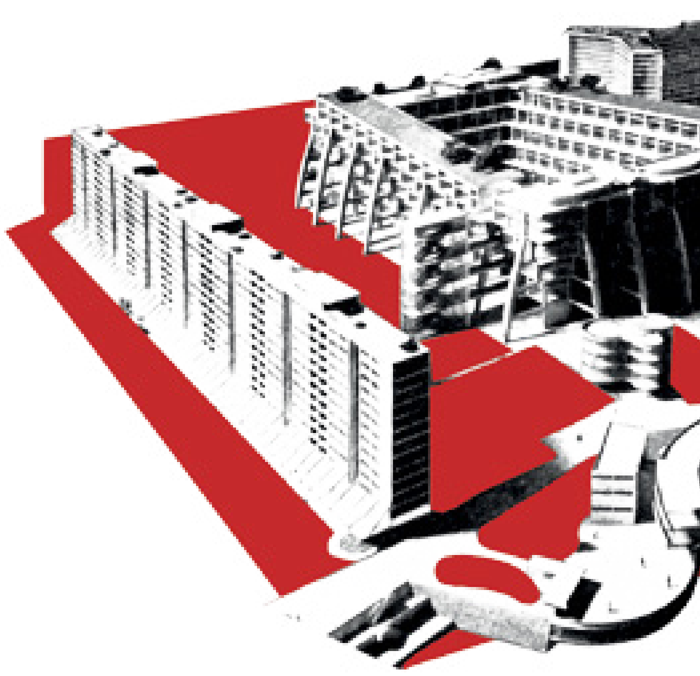
Metropolerna ses idag som de ekonomiska tillväxtmotorerna i hela regionerna, precis som bilfabrikerna betraktades på 50- och 60-talet. Staden är motorn i ett helt nät av produktionskedjor i regionen, som förbinds genom tågnät, motorvägar och sjötransporter. Allt större geografiska områden knyts till metropolerna och arbetskraften förväntas pendla allt längre sträckor. Universitetsforskning, statliga infrastruktursatsningar och stadsplanering görs för att underlätta företagsetablering i metropolens olika ”klusterzoner”, dagens industrilandskap. Stora delar av stadsbudgetten läggs på megaprojekt och megaevenemang genomförs för att marknadsföra metropolen och placera den på den internationella kartan, i hård konkurrens med andra metropolregioner. Projekten får i sin tur användas som skäl för att omvandla staden, byta ut befolkningen, radera stadsdelar och upprätta en ny lönsammare stadsstruktur.

KONTROLL OCH MOTSTÅND

Samverkan i fabriken skedde under kapitalets kommando, som ett genomförande av kapitalets plan. Med den utspridda fabriken absorberas även de strukturer som legat utanför fabriken, tjänstesektorn, användning av offentlig sektor och sociala skyddsnät, transportsystem, kommunikationsmedel, in i produktionskommandot. Den biopolitiska produktionen i metropolen innebär en övergång från de disciplinära maktteknikerna i fabriken till en kontroll i territoriet. Staden är platsen där nya kontrollsystem påförs, nya inhägnader, uteslutningar och hierarkier skapas. Förorten har blivit ett segregerat ”fiendeland”, sedd ur kapitalets ögon, som staden måste penetrera genom samverkan av skola, polis och socialtjänst, för att skapa kontroll över den exkluderade arbetskraftsreserven.

”’Nolltolerans’ har blivit slagordet, eller snarare dispositivet för prevention som investeras i hela samhällsskikt och sätts in mot uppstudsiga och exkluderade individer. Hudfärg och ’ras’, religiös klädsel, vanor eller klasskillnader ses var för sig som definerande beståndsdelar inom metropolens repressiva zonindelningen. Metropolen byggs utifrån dessa dispositiv. […] de rumsliga dimensionerna, byggnadernas och de offentliga rummens bredd och höjd är fullständigt underordnade kontrollens logik.” (Negri: Dalla fabbrica alla metropoli, Posse 2006)

När produktionen, dess biopolitiska kontroll samt försöken att fråntа oss allmänningarna (igenom gentrifiering och privatiseringar) pågår i hela metropolen så multipliceras och mångfaldigas även stadens motståndsytor. Fragmentariseringen och pluraliseringen av arbetskraften har spridit antagonismen till hela samhället. Metropolen är den plats där motsättningen och antagonismen i den kapitalistiska produktionen når sin högsta intensitet.

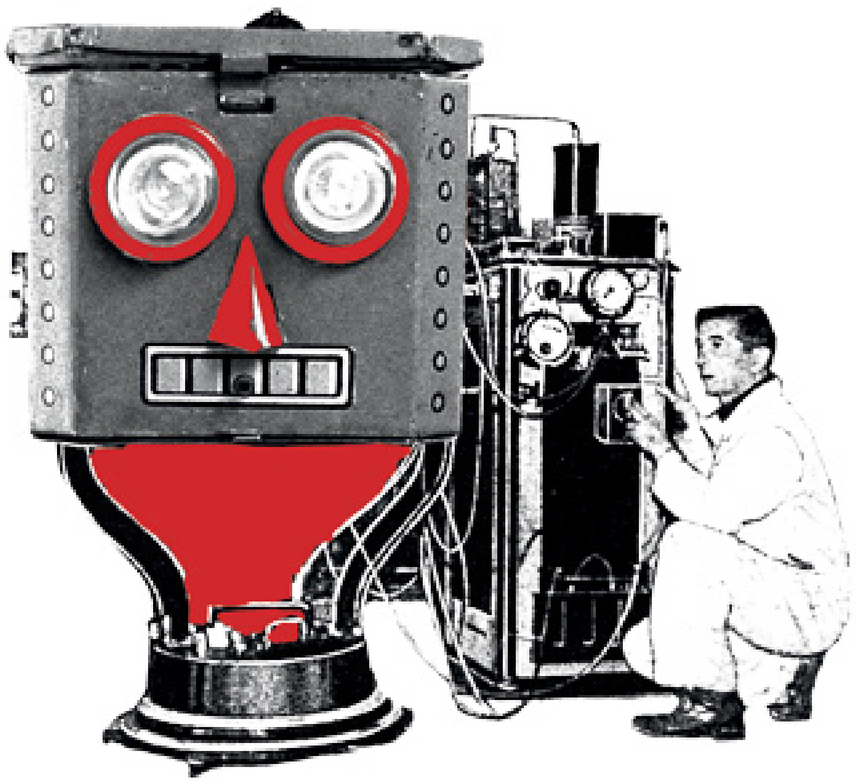
Antagonismen i metropolen som produktiv utspridd fabrik är däremot uppsplittrad, inte given som en masskraft. Den politiska sammansättningen är något som måste skapas, som ett övervinnande av diskontinuiteten (i tiden) och utspridningen (i rummet). Detta gemensamma kan bara konstrueras i kamp. Den samhälleliga arbetaren eller multituden är territorialiserad i metropolen, motståndet utgår ofta från stadsdelen och tar ett utryck som en strävan efter ett självstyre och autonomi i territoriet. Ett steg är uppbyggandet av en territoriell motmakt.

”Denna utveckling och dessa antagonismer dök redan upp under sjuttiotalet i Tyskland, USA och Italien. Det stora skiftet av frontlinjen från fabriken till metropolis, från klass till multitud, var centrala frågeställningar både teoretiskt och praktiskt för många avantgarden. ”Reclaim the city” var ett viktigt återkommande och starkt laddat slagord. Liknande målsättning hade de tyska Bürger-initiativen (lokala medborgar- och stadsdelsorganisationer organiserade underifrån) och husockupationerna i de flesta europeiska metropoler. Fabriksarbetarna kände igen sig i denna utveckling, medan fackföreningarna och arbetarrörelsens partier ignorerade det. Vägran att betala kollektivtrafikavgifter, den massiva vågen av ockuperade hus, övertagandet av stadsdelar för organisera fritiden där och skapa skydd mot polis och kronofogdar var ambitiösa projekt som genomfördes med stor omsorg. Dessa zoner kallades sedan ’röda fästen’ men var i själva verket gemensamma stadsutrymmen, snarare än bara fysiska platser. Ibland var de till och med icke-platser – som de massdemonstrationer som ockuperade torg och territorier. Således började metropolen omformas genom en märklig allians mellan fabriksarbetarna och metropolens proletärer. De här åren började vi upptäcka hur mäktig denna allians kunde vara. ”
(Negri: Multituden och metropolis, Posse 2002)

Med Negris försök att beskriva den samhälleliga samverkan och den biopolitiska produktionen i metropolen som utspridd fabrik övervinns uppdelningen mellan löneproletariatets kamper inom produktionen och de exkluderades upplopp i stadsutrymmet utanför produktionen. Det är i metropolernas stadsutrymme som dagens klassammansättning kan bli en masskraft. Organisering i förorterna, upploppen i staden, de generaliserade strejkerna (strejker som går utanför arbetsplatsen, involverar lokalsamhället och sociala rörelser) och blockaderna av stadens infrastrukturer har kommit att bli centrala delar i metropolprotesterna idag. Det är i stadsrummet som maktmedlen finns att blockera den kapitalistiska produktionen, exploateringen och infångandet, för att kräva eftergifter. Kampen om lönen måste nu kombineras med en kamp för att reappropriera det gemensamma, att återta stadsrummen och förorterna, ockupera hus och byggnader, driva ut marknadsintressena ur den gemensamma välfärden och hindra plundringen av den offentliga sektorn. De rebelliska städerna är de röda fästen som kan slå mot kapitalets kommando.

MATHIAS WÅG
Mathias Wåg har bloggen Guldfiske.se och är aktiv i Förbundet Allt åt alla.

04_THE MODEL

DEN CYBERNETISKA KAPITALISMEN ÄR DECENTRALISERAD, EN GIGANTISK ABSTRAKT MASKIN. VÅR HÖGTEKNOLOGISKA KOMMUNIKATION OCH GEMENSKAP ÄR KAPITALETS KÄLLA TILL MERVÄRDE. MEN VI HAR ANDRA VÄRDEN ATT TALA OM, ANDRA VÄRLDAR ATT SKAPA!

Ju större rätt individen har, desto starkare samhälle! Om alla gör saker för deras egen skull och ingen annan, egoism och inte självuppoffring, så kommer samhället vara bäst med. Vi har alla en fri vilja, förmågor som vi äger och kan sälja fritt, så det är bara att köra. Vi går ihop och väljer politiker till en stat, där finns makten. Ja så lät den gamla liberala hypotesen. Men en annan modell, den cybernetiska, har intagit liberalismens plats. Åtminstone om vi frågar Tiqqun, författarkollektivet som år 2001 skrev "Cybernetikens hypotes", som nyligen har utkommit på svenska i bokform. Den här texten utgår främst därifrån.

Cybernetiken har snarare både utnyttjat liberalismen som den utvecklat den om vi frågar mig. Vad är då cybernetik? En idé om jämvikt som blev till i tider av kris. 1900-talets första hälft präglades i Europa av krig i trettio år. Både "individen" och "kollektivet" var i kris, vem skulle tro på mänsklighetens gemenskap eller individens rättigheter efter Auschwitz (eller för den delen, efter kolonialismen)? Cybernetiken kom därför som ett sätt att "försvara samhället" mot de krafter som orsakar dess upplösning; att återupprätta den samhälleliga helheten. Samtidigt kommer den cybernetiska kapitalismen ur en krigskonst, i kapplöpningen mellan öst och väst. I ett sätt att hitta nya styrningssätt (cybernetik betyder ca kapten, styrning), ett sätt att tekniskt kunna förutse fiendens position och beteendemönster. Mycket av dess grund sattes under vad som kallas för Macykonferenserna som ägde rum i New York mellan 1946 och 1953. Där möttes olika forskare från olika discipliner för att prata om kontroll, kommunikation och vad medvetande är. Norbert Wiener, en matematiker och bland cybernetikens grundare, beskrev cybernetik som "det vetenskapliga studiet av kontroll och kommunikation i djur och maskiner".

Tiqqun beskriver cybernetiken som ett gensvar inom både natur- och samhällsvetenskaperna på ett begär efter ordning och visshet, på att kunna vara säker på att ha framtiden i ens grepp. Det är skapat ur ett aktivt begär efter totalitet, besläktad med totalitära ideologier och alla slags holismer, både funktionalistiska, solidariska och marxistiska.

De liberala idéerna om den osolidariske människan, och de sociala strukturer som de skapade, som självreglerande mekanismer som hamnar i någon form av jämvikt, utökades. Just denna utökning slog undan bena lite på den liberala humanismen dock, i och med att människa och maskin inte längre ansågs vara essentiellt olika, säger litteraturvetaren och programmeraren Katherine Hayles. Det som särskiljer dem är inte heller längre energi, utan information, som ansågs vara helt okroppslig. Det enda som skiljer människan från maskinen är materian, alltså de kroppar, kolbaserade organiska komponenter eller silikonbaserade elektroniska komponenter, som information flödar i. Genom detta informationsflöde däremellan skapas cyborgen - föreningen av människan med intelligenta maskiner genom informationskanaler. Genom dessa kanaler kopplas den organiska kroppen med dess prostetiska utsträckning.

Information, kontroll och kommunikation skulle alltså förena det organiska med det mekaniska. Den stora drömmen och löftet som information förser är att den kan vara fri från de materiella begränsningar som styr över den dödliga världen. Det var vid den här tiden som drömmar om att man en dag kommer kunna extrahera våra minnen till en hårddisk dök upp.

Organtransplantationer eller surrogatmödraskap, högteknologiska proteser som gör den blinda seende, den benlöse till löpare. Många utilitaristiska förespråkare av människokroppen 2.0 ser teknologin som vår räddare. De flesta av oss vanliga dödliga får dock inte se mycket av det, människor på andra sidan världen får sälja sina kroppar för överlevnad snarare än att kunna trimma dem. Detta är självklart, tekniken, både dess utveckling och pris, är underkastad marknaden. Dess löften om frigörelse innebär i praktiken för de flesta av oss en garanti för vår fortsatta fastkedjning. Det innebär inte att vi kan rädda den gamla liberalismens löften om den förenade mänskligheten. Utan att vi måste börja fundera på hur en helt annan posthumanism än den kapitalistiska kan se ut.

Internet är cybernetikens avkomma, det är en krigsmaskin som skapades precis som motorvägssystemet som ett decentraliserat verktyg för inrikes mobilisering. Och varför internet? Just detta decentraliserade nätverk var ett sätt för militären att bevara ledningsstrukturen vid ett eventuellt kärnvapenangrepp. Genom att skapa ett elektroniskt decentraliserat nätverk kunde information automatiskt omdirigeras även om nästan alla förbindelselänkar förstörs, så att de makthavare som ännu är vid liv efter en sådan attack fortfarande kan hålla kontakten och fatta beslut. Cybernetiken är alltså en krigskonst med ändamålet att rädda samhällskroppens hjärna i händelse av en katastrof, så det kan fortsätta styra över "samhällskroppen".

Det är effektivt för att det inte enbart påför tvång utifrån eller uppifrån, utan genom att inordna människors viljor, behov, begär och kopplingar i sig självt (biopolitiken), genom att styra alla medel och vägar vi använder för att nå varandra (Facebook), och rikta dem till misstänksamhet och angivelse (polisen i oss själva), konsumtionsmani (reklamen). Cybernetiken förenar polisen, reklamen och biopolitiken, dess äldre släktingar, som blivit alltför ineffektiva när det gäller att utöva herravälde.

Cybernetikens hypotes är att biologiska, fysiska och sociala beteenden är programmerade och omprogrammerbara. Här är inte varje beteende primärt "styrt" av nödvändigheten att hålla ett "system" vid liv, utan systemet möjliggör själva beteendet som återskapar systemet. Denna nya regeringsteknologi återfinns oftast bakom ord som internet, informationsteknologi, genteknik eller "den nya ekonomin". Men! Cybernetiken är inte en separat sfär av informations- och kommunikationsproduktion. Det är inte ett virtuellt rum, separerat från (den fysiska) verkligheten. Det föddes i synnerhet ur kontroll- och informationsteorier, men själva skapelsen sträckte sig långt bortom information eller kontroll, något som kan vara värt att minnas så en inte likställer kontroll med övervakning. Det är mycket större än så. Som ordet "regeringsteknologi" antyder är det en ny form av politisk suveränitet. "En självständig värld av anordningar som är sammansmälta

med det kapitalistiska projektet såsom politiskt projekt, en gigantisk abstrakt maskin sammansatt av binära maskiner som sköts av imperiet" (Tiqqun, Cybernetikens hypotes).

I det cybernetiska samhället kan vi överge de gamla föreställningarna om makt som suveränitet, något som länge har varit politikens kärna. Att styra innebär istället att rationellt koordinera de flöden av information och beslut som cirkulerar i samhällskroppen. Det kräver tre saker: installation av en mängd sensorer som ser till att ingen information om oss går förlorad (mobiltelefoner), bearbetning av informationen genom korrelation och association och att placera sig nära alla sociala konstellationer och relationer. Denna närhet förstår jag inte bara som skyltarna om övervakning i kollektivtrafiken, eller alla familjefoton eller festbilder och så vidare som läggs upp på Facebook, Instagram etc. Med andra ord, det kanske inte enbart betyder den faktiska närvaron av ett vakande öga på oss, av politiska beslutsfattare, företag eller andra människor. Utan också ett sätt att tänka, med teknisk dokumentation och kommunikationsmöjligheter kom med kapitalistiska konkurrenssamhället blev det angivelsens medium. Folk fotar de som plundrar eller medverkar i ett upplopp och anger till polisen. Eller skriver sms och fotar någon under tiden utan att tänka på det. Medvetet eller omedvetet är det lätt hänt.

Kommunikationssystemen skulle i den cybernetiska moderniseringen av makten bli samhällenas nervsystem, ursprunget till och målet för all makt. Polisväsendet är inte bara ett maktorgan utan lika mycket ett sätt att tänka. Den håller idag på att fullborda integreringen av olika tekniker för individuering, det vill säga separation och totalisering, Samhället. Här kan produktionen av både singulära subjektiviteter och kollektiva totaliteter haka i varandra. Den förverkligar fantasin om ett Samma som lyckas integrera den Andre. Alltså inte den universella helhet där alla i grunden är densamma. Utan det är genom en föregående differentiering (att särskilja) som det sedan integrerar. Vi är alla unika och ändå ett. Alla styr sig själva och varandra för den samhälleliga helhetens skull.

I sin syn på cybernetik och dess kapitalistiska form, menar de att de socialistiska statsreformerna eller andra reformer som gått genom röda institutioner, har integrerats in i det och utnyttjats till att göra kapitalet starkare. Det är en paranoid metod som har en poäng, men det kan vara värt att minnas att den verkligen tar i in absurdum ibland.

Tiqqun skriver: Efter 70-talskrisen började olika ekonomer att förespråka investering i humankapital - alltså i människans (eller arbetskraftens) reproduktion. Genom att uppvärdera yrket att leva som en medborgare, genom att kollektivisera produktionens beslutsprocesser, införa generell välfärd och människors basbehov skulle kriser undvikas. Det sades att det finns en social, kognitiv och naturlig grund för kapitalismens upprätthållande och utveckling som dittills hade försummats. Kort sagt skulle det ske en demokratisering av ekonomiska beslut, och ett institutionellt understöd av fritiden till att vara avgiftsfri. Vardagslivet är ju också en faktor i tillväxten, det utgör ett potentiellt värde genom att vara ett underhåll av kapitalets mänskliga grundval!

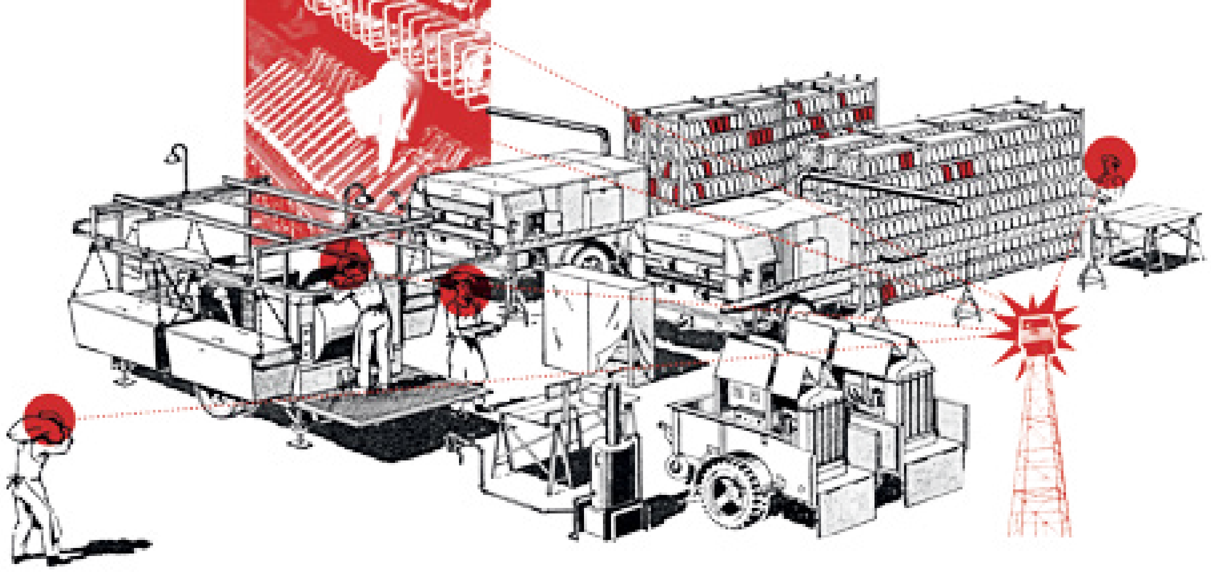
Det handlar inte om att vissa ekonomer bytte historiens eller kapitalets riktning till att få ett socialt ansikte för att skydda sina egna klassintressen. Utan denna förändring är bara ett tecken på kapitalets dynamiska process och möjlighet att justera sig på små plan för att överleva i längden. Det betyder inte heller att syftet för de som kämpade sig till dessa reformer var kapitalackumulation, bara att tillväxt och välfärd både då och nu ansågs hänga ihop - om de bara förvaltades på rätt sätt.

Den svenska modellen var tidig i detta avseende. Samhället består i det fallet av en serie individer, som alla bär och skapar det kollektiva samhället, och ett kollektiv, Staten eller något annat samhällshuvud, som bär alla individer. Det privata och det offentliga är med andra ord inte motsatser! Tvärtom - dessa två sfärer går hand i hand. I Sverige klappade vi oss extra mycket på ryggen för åstadkommande av social fred genom den svenska modellen som växte fram på 1930-talet. Kapitalismen kunde frodas och arbetarna fick vissa arbetsregleringar som höll dem nöjda, eller snarare i schack, utan inblandning av staten.

En inte dålig idé om det inte vore för vad som offrades på vägen. För om de morötter som fackliga representanter lyckades förhandla sig till inte var nog fanns alltid Saltjöbadsavtalets andra sida, piskan - förbudet mot strejker eller andra stridsåtgärder på arbetsplatserna tre år i taget. Samtidigt har den svenska modellen likt fabriken spridit ut sig. Konsensus och social fred, att undvika konflikter och inte agera ut dem. Tycka och inte göra, är kvar som beteendenormer, allt för "samhällets bästa". Den svenska modellen idag: rida på vågen av offentligt missnöje och presentera privata alternativ som lösningar. Avreglera och stycka isär och sälja ut stora delar av det, samtidigt som att det sägs att ingen ska hamna utanför samhället. Utveckling av högteknologiska stridsflygplan, världsledande i att samla in en stor mängd information från nätet och skicka till USA, polisregister över romer och papperslösa utan rätt till vård. De liberala "mänskliga rättigheterna" lever vidare men har tagit en lika immateriell form som det politiska talet i övrigt. En tid som lever på tron och hoppet, tyckandet och pratet, kommunikationen som inte behöver någon kropp, någon handling.

Detta är alltså den globala introduktionen av social ingenjörskonst och den nya ekonomin, som till viss del föregicks av socialdemokratiska länder som Sverige. De socialistiska idéerna vändes här mot sig själva och vi fick en social kapitalism, där välfärd och tillväxt inte var en motsättning, ungefär som att det privata och offentliga inte heller var motsatser utan kompletterande sfärer.

Vi borde inte bara prata om hur varor görs utan också hur de byter ägare. I detta byte, cirkulationen, går hastighet före kvantitet i skapandet av rikedomar. En god samhällsgemenskap är

mycket gynnsam för cirkulationen. Kraven för en garanterad inkomst eller medborgarskap åt alla angriper i grund och botten enbart den rena produktionssfären. När allt kommer omkring så skulle kravens förverkligande förbättra cirkulationen av varor och personer, menar Tiqqun.

Det må vara sant, men jag tror att vi tills vi hittat något annat sätt att kräva människors fria rörlighet, inte kan släppa kravet på medborgarskap för alla. Inte för "allas bästa". Inte för att människor som deporteras är potentiella "resurser för Sverige", eller potentiella motståndare som något parti, autonomt eller parlamentariskt, ska rekrytera. Utan för att det är skillnad på talet om gemenskap, och dess explosiva kraft i verkligheten. För att uppror kräver icke-bekväma människor, oss som inte har så mycket att förlora och ingen rot eller bekvämlighet. För att fascismen inte ska ta över. Kanske har vi någonting att lära oss om att undgå och fly kommunikationsnätet och dess kontroll från de som tvingats underjord. Som kan användas på fria sätt i vår egen krigskonst.

Cybernetiken fulländar drömmen om full kontroll. Om en global stat som styrs på ett sätt så det är skyddat från framtida olyckor, ett stabilt samhälle, översatt till samhällsmekanismer som är objektivt kontrollerbara. Det är ett krig mot allt som lever och är varaktigt. Det är maktens synliga hand med ett osynligt ansikte. Men ska vi försöka nå den och korrigera den? För samhällets, eller mänsklighetens bästa? Vill vi?

Det är med bakgrund av detta, inte tolkat som ett "filosofiskt problem", inte läst och rationellt analyserat, som Tiqqun har den ton de har. Det är av den djupaste sorgen och hatet mot att bli lurad av vår sociala vilja, begäret till gemenskap, till att användas i ett mordiskt maskineri som vi säger:

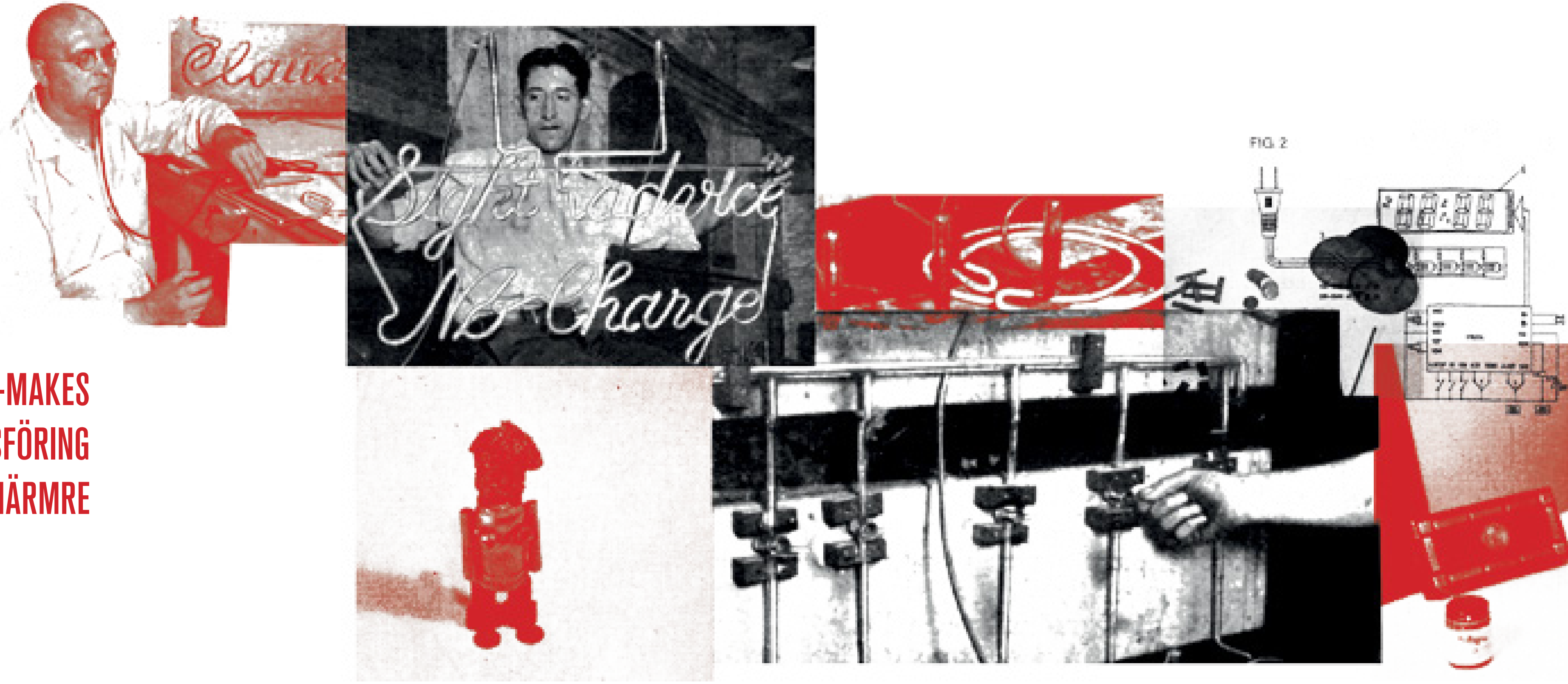
Nej, vår icke-medborgliga politik accepterar sig själv som både anti-social och anti-statlig. Vi vägrar tolka världen som en mängd problem. Vi vägrar bistå med en lösning på "den sociala frågan". Vi vägrar att förstå allt genom "det demokratiska" perspektivet som strukturerar alla människors godtagande av allt som samhället kräver. I nihilismens skymning kommer vi göra rädslan lika omåttlig som hoppet. Vi tänker agera ur paniken i en öppen miljö istället i våra stängda hem, där paniken istället bosätter sig i oss, studsar mot väggarna och skapar fåror i huden. Vi är det oreducerbara bruset, som nu måste fråga oss själva istället för att berätta för andra: hur kan vi använda våra avvikelser för att skapa större oordning? Hur kan vi vända det som ännu inte sugits in i värdeförmeringskretsloppet mot det?

För att framkalla förändring i ett fysiskt eller socialt systems tillstod krävs det att oordningen, avvikelserna från normen, koncentreras till ett utrymme, som kan vara fysiskt eller virtuellt. För att dessa beteendefluktuationer ska smitta av sig och spridas måste de först nå en kritisk massa - stå sig i konfrontationen med det omgivande samhället som kommer försöka integrera det i sig igen. Upproret måste ha en bas som inte kan angripas, inte bara mot angrepp utan också rädslan för angrepp. Nej detta är inte en tillfällig "fri zon" där människor gått ihop för att maximera sina njutningar i lugn och ro för evigt! Det är inte autonomin förstått som attribut hos individuella eller kollektiva subjekt, det är inte att slå ihop människors självförverkligande med självorganisering! Det är inte en defensiv eller tillfällig sammanslutning. För ur cybernetikens perspektiv finns ingen motsättning mellan å ena sidan att ge sig själv egna lagar och producera den egna subjektiviteten och systemets reproduktion och styrning.

Nej, vi är inte ute efter några tillfälliga fria zoner. Vi experimenterar och förstärker icke-konformativa handlingarna och letar efter en rytmisk samstämmighet. I skapandet av territorium ger vi oss själva medlen att fortgå och flytta oss, retirera och attackera, öppna och stänga oss, förenar såväl stumma kroppar som röster utan kropp. Autonomi är att expandera de världar som vi är, för att skapa det fruktbara kaos som blir slutet på cybernetikens hypotes.

SAMIRA ARIADAD
Är en del av hackerspacet forskningsavdelningen och redaktör för tidningen Brand

05_NEON LIGHTS

ALLT PRIVATISERAS OCH SÄLJS UT. EN BEFOLKNING SKA BYTAS UT. I NYLIBERALA RE-MAKES AV BOSTADSOMRÅDEN GÅR DET MESTA ATT ANVÄNDA SOM VERKTYG FÖR MARKNADSFÖRING OCH IDENTITETSSKAPANDE. SÖDERORTS INSTITUT FÖR ANDRA VISIONER TITTAR HÄR NÄRMRE PÅ NEONET, SOM ÄR ETT TYDLIGT INSLAG I ORTEN HÖKARÄNGEN.

”Digtet står og skinner blaenker
Svæver med sine neonmedaljer
Navnløse lysmønstre tænder og slukkes
reklamer for den nye tid”
(Michael Strunge, Neonpoemet, 1985)

I Köpenhamns blinkande nattvärld kunde ”punkpoeten” Michael Strunge få någon slags ro. Här fanns någonting annat än det klara dagsljus som raderade ut alla skuggor. Identiteter kunde bändas och det skeva fick ta utrymme. Kort sagt: här fanns liv. Neonet färgsatte det som inte rymdes bland dagens stränga kategorier, det var ett hemligt rum som visade sig på natten, när det lät kropparna sammanblanda sig med varandra och staden. Men i dikten finns också en kritik; ljusmonstren tändes och släcktes, som reklam för en ny tid.

”Bageri Bankomat Barnkläder Bokförlag Brodyr Bryggeri Cevicheria Cykelverkstad Film Frisör Fritidsgård Guld Hudvård Hökarängens centrum Järnhandel Järnhandel Kaffe Kontor Leksaker Lokalrätten Låssmed Penningöverföring Pizzabutik Ramverkstad Remake Remake Restaurang Sushi Tatuering Tobak Tvättstuga Yoga Yoga Zoo”. Ljusskyltar i Hökarängen 2013.

2011 inledde det kommunala bostadsbolaget Stockholmshem utvecklingprojektet ”Hållbara Hökarängen”. Projektets syfte är trefaldigt: ”centrumutveckling” (”stärka 50-talskänslan och skapa ett hållbart serviceutbud”), en konstnärssatsning (genom att få konstnärer att flytta in i bottenlokaler oavsett om dessa redan är uthyrda) och ett ”helhetsgrepp för underhåll av fastigheter med satsning på hållbarhetsinvesteringar”. En av förändringarna, förmodligen den mest synliga, är de nya neonskyltarna. I och runtomkring centrum har gamla skyltar monterats ned, renoverats eller bytts ut. Vissa är från den senaste upprustningen av centrum 1998, då idén om 50-talsrenovering etablerades och en första omgång av nya neonskyltar producerades. Men majoriteten av neonskyltarna i Hökarängen är från 2011 och framåt. Idag finns i Hökarängen minst 34 så kallade neonskyltar. Samtliga är i själva verket lysdiod(LED)-skyltar, vilka är mindre miljöfarliga och mer ljusstarka än neon. Men de imiterar den klassiska neonskylten och kallas därför också så.

”Trots att skyltarna blev vanligare i landsorten är neonljuset alltid stadens ljus, inte landets. Om en neonskylt ändå fanns på landet finns det någonstans en upphovsman, en köpare, som har sett ’landet’ som stad. Eller som har haft en vision om hur landet ska utvecklas till stad. Det kan också vara en kollektiv idé hos en samling köpmän, en idé om utveckling. Från ödslig landsbygd till pulserande stad.” (Neon. Eldskrift i natten, Thomas Eriksson)

Neonskyltarna är alltså en del av den så kallade 50-talsförstärkningen som sker inom ramen för centrumsatsningen i Hökarängen. Projektet Hållbara Hökarängen har tagit fram ett skyltprogram och en manual till affärsverksamheterna, som beskriver och instruerar hur 50-talskänslan kan, och bör, genomföras. Skyltprogrammets syfte är att skapa en samordnad bild av centrum och Hökarängen, för att på så sätt skapa ”ekonomisk och social hållbarhet”. Detta går hand i hand med Stockholms stads Vision 2030’s mål att profilera olika delar av staden – det vill säga att marknadsföra hela områden med hjälp av förenklade bilder och identiteter.

I skyltprogrammet är neon en viktig del av ”50-talskänslan”, och eftersom skyltprogramsmanualen är införlivad i kontraktet så erbjuds alla lokaler en gratis neonskylt. Men gåvan är villkorad, för om kontrakten ska förlängas väntar alltså nya fasad- och skyltningsregler. Personlig smak blir här underordnat ett estetiskt regelverk som utgår från ett föreställt svenskt 50-tal.

Skyltmanualen ska fungera som en pedagogisk inspiration och handledning i hur 50-talsestetik arrangeras. Men vem har tillträde till denna nostalgi? Och vad representerar 50-talsattributen? ”50-talsretron” kan också beskrivas som en yta som reflekterar kärnfamiljs- och vithetsnormer, folkhemmets modernistiska framfart och ett Sverige före utomeuropeisk invandring. Vem är nostalgin till för? Och vad händer den som inte har en relation till eller ett intresse för svenskt 50-tal?

Samtidigt som neonskyltarnas skrivstil intar Hökarängen, så pågår i den närliggande orten Högdalen en annan centrumsatsning. I sitt nyinvigningstal under hösten 2012 nämner den dåvarande VD:n för Citycon, företaget som äger Högdalens centrum, sin syn på handskriften:

”Isabelle som är centrumledare har hållit ett utbildningsprogram tillsammans med våra hyresgäster, handlarna, för att förbättra skyltning. För att få skyltningen mer professionell, att det inte är så mycket handskrivet, och att man sätter ut i gångar bara för att man vill få sålt för stunden – utan att vi har en mer professionell skyltning – och det har blivit mycket, mycket bättre.”

Verksamheter med mycket handskrift tvingas bort, till fördel för verksamheter med mer organiserad, planerad, och därmed mer kostsam skyltning. Markerpennans spontanitet och flexibilitet, som möjliggör för handlaren att göra nya skyltar utan att behöva producera original och anlita tryckare, tvingas bort.

I Hökarängen sker också en fördrivning av handskriften, men på ett annat sätt. I skyltprogrammet går det till exempel att läsa att en gatupratare bör vara griffeltavlor med träram. I övrigt bör gatupratare ”undvikas”. Handskriften som representerar exklusivitet och nostalgi får ta plats till de samtida uttryckens nackdel. Den massproducerade och ovanifrån planterade neonskylten kan läsas som en ideal handskrift som ersätter de stilar och avtryck som finns närvarande på platsen. På samma sätt som 50-talssatsningen lånar folkhemmets gränssnitt men samtidigt raderar det på innehåll, så blir neonskyltarna i skrivstil en flirt med handskriften samtidigt som denna töms på inneboende kännetecken som individualitet och imperfektion.

Alpha60: ”I shall calculate so that failure is impossible”
(Ur filmen Alphaville)

Det obestämbara och mångbottnade försvinner, också i betraktarens möte med platsen. Den enhetliga skyltningen innebär en otvetydighet som knappast inbjuder till medskapande, utan snarare blir ett bekräftande av en existerande ordning och av platsens skarpa uppdelningar mellan ett innanför och utanför. Visst finns det ingen plats som passar alla, oavsett vad (ny)-liberala politiker och affärsidkare säger, utan varje rum måste vara ett spänningsfält mellan öppenhet och begränsning. Men det paradoxala här är att det samordnande rum som neonljuset bildar lyckas med att presentera sig som ett resultat av medborgardialog, en folkhemsparafras och en hållbarhetsförebild, samtidigt som det är toppstyrt och profit- och konsumtionsinriktat.

”Med medveten marknadsföring kan Hökarängen bli ett hemmaställe för många som annars söker sig till t.ex. Söder inne i stan”.
(Skyltprogrammet, Stockholmshem/ÅWL)

Traditionellt har dessa skyltar annonserat för en spontan konsumtion och bred publik; ”bio”, ”bar”, ”skor”, ”konditori” etc. Nytt i Hökarängen är att ord som ”bokförlag”, ”kontor”, ”fritidsgård” och ”tvättstuga” förekommer i neon. Alltså verksamheter som snarare än att bjuda in till direkt konsumtion för en allmänhet, riktar sig mot en bestämd grupp nyttjare. Namnet på företaget skrivs dock inte ut i neon, utan endast verksamhetstypen (den som vill ha sitt företagsnamn får bekosta det själv). Gåvan ges alltså inte nödvändigtvis för att stödja enskilda affärsverksamheter, utan kanske snarare för att skapa enhetlighet och markera en kvantitet av synlig aktivitet i området. Mängden neonskyltar kan därför beskrivas som en uppmuntran till konsumtion av området snarare än konsumtion av enskilda affärsverksamheter.

Det handlar alltså om att stärka platsens läsbarhet, ett begrepp som blivit allt viktigare i en urban ekonomi där konsumtion blivit viktigare än produktion. Platsen ska ges en historia (som om det inte redan fanns tusentals) för att göras ”attraktiv”. Berättelserna blir, som urbanhistorikern Håkan Forsell skriver i essäsamlingen Bebodda platser, ”som mäklare till den byggda miljön”. De skrivs uppifrån och ned då området blir till en vara att paketera och sälja, och möjligheten till en lyckad storytelling är för prospekterande bostadsbolag ofta lika viktig som själva platsen. Men det är centralt att påpeka att rätt inslagning också innebär att det inslagna förändras. Det skimrande omslagspappret är verklighetsskapande, då det genom att rikta sig mot specifika grupper innebär bortträngningsprocesser av andra.

För det är säklart inte alla som ska lockas av tunnelbanereklamerna och visitstockholm.com:s berättelser om hur Hornstull fått en gaffel tillagd till den tidigare benämningen ”knivsöder”. Poängen är att få just detta namn att ta sig igenom bruset, stå högt i en ständig konkurrens mellan platser, och locka till sig en köpstark population. Det är enligt samma logik som Järva blir IT och Science, Älvsjö blir International Fair och Hökarängen blir till grön och skön retro. Alla bitar ingår i det Stockholm som ska summeras och säljas under den varumärkesskyddade sloganen ”The Capital of Scandinavia”.

Att göra en plats läsbar innebär här alltså att den ska bli säljbar, vilket i Hökarängen kan ses i ljuset av att allmännyttan sedan 2010 ska fungera som vilket företag som helst. En lag om allmännyttiga kommunala bostadsbolag slår fast att ”ett allmännyttigt kommunalt bostadsaktiebolag ska bedriva verksamheten enligt affärsmässiga principer”, och alltså sträva mot vinst.

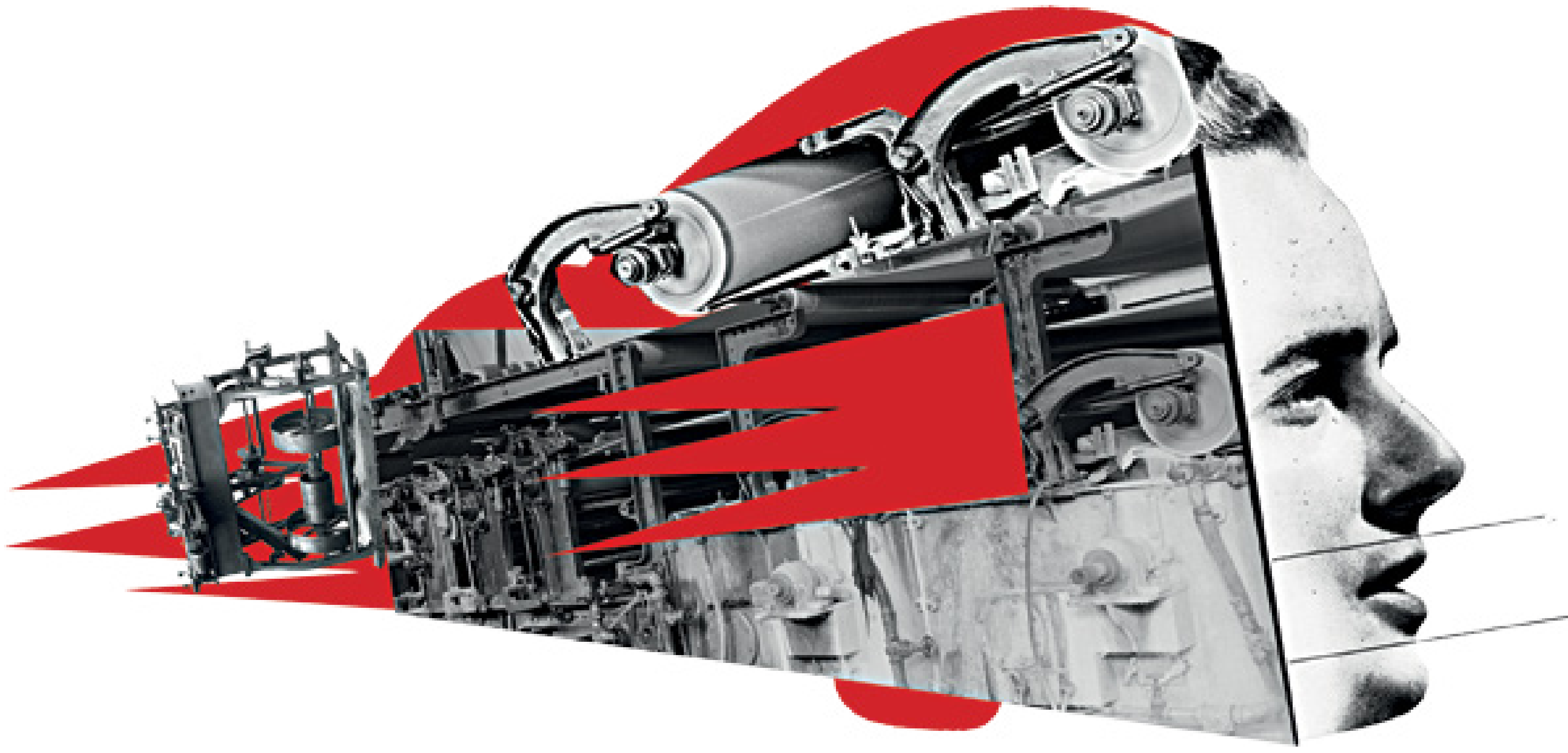
”Neon lights
Shimmering neon lights
And at the fall of night
This city's made of light”
(Neon Lights, Kraftwerk)

Neonet fungerar också som tecken i natten, och som sådana läser vi det alla olika. För någon är det ett löfte om en befriande upplösning i nattlig dans, för en annan något som står i vägen för en natts sömn, och för en tredje ett tecken på triumf – som lokaltidningen Mitt i Söderorts förstasidesrubrik i versaler beskrev Hökarängen i våras – ”FRÅN SUNKFÖRORT TILL TRENDIGT CENTRUM”. Men problemet i dessa berättelser om städer i förvandling är varken neonet, ekologiska butiker eller konstnärer per se, utan den kroppsföraktande politik som stenhårt cementerar rumsliga orättvisor genom utförsäljningar, privatiseringar och att upprätthålla bostadsbrist för att gynna bostadsbolag och bostadsrättsägare. Tätt sammankopplat med detta förvrängs så mycket annat: ord vänds ut och in tills de får en annan betydelse, bilder tas gisslan och serveras igen med helt andra förtecken. Ljusmonstren tänds och släcks, och används för att byta ut en förorts befolkning.

MARYAM FANNI *och* ELOF HELLSTRÖM,
Söderorts Institut För Andra Visioner

06_MAN-MACHINE

MASKINER ÄR INTE BARA TEKNISKA APPARATER. MASKINER OCH MÄNNISKOR ÄR INTE HELLER TVÅ SKILDA SAKER. I MASKINEN FINNS MÄNSKLIG KUNSKAP OCH KOMMUNIKATION INFÖRLIVAD. OCH KRING MASKINERNA FÖRMEDLAS MÄNSKLIGA SOCIALA RELATIONER.

”Inom filosofins historia betraktas frågan om maskinen som en sekundär del i en mer generell problemställning, nämligen den om teknikerna (techne). Här skulle jag vilja att vi vänder på perspektivet och ser problemet med tekniken som bara ett delmoment av den mycket mer omfattande frågan om maskinen. Denna 'maskin' är öppen mot omvärlden och dess maskinella miljö, den upprätthåller alla möjliga sorters relationer till samhällskomponenter och enskilda subjektiviteter. Det är alltså en fråga om att utvidga begreppet den tekniska maskinen till att handla om maskinella assemblage…” (Felix Guattari, Om maskiner)

Félix Guattari beskriver här med några få ord omfattningen av ett av de viktigaste och ofta mest missförstådda begreppen i hans spretiga teoriproduktion. Likt många termer myntade av den guattariska tankesmedjan har han avsiktligt gett begreppet ”maskin” en innebörd som skiljer sig från den vardagliga. I det akademiska mottagandet ledde just denna praktik med att vrida på och uppfinna nya begrepp till en polemisk kritik mot Guattari och hans kollega Gilles Deleuze som ”hippies”. Ändå är denna tolkning av maskinbegreppet inte så ny eller radikal att den enbart kan hänföras till de franska poststrukturalisterna. Redan vid tiden för den industriella revolutionens slutliga genombrott i Europa kan man se en tydlig rörelse i riktning mot Guattaris utökade maskinbegrepp i Karl Marx så kallade ”Fragment om maskiner” som återfinns i ”Grundrisse der Kritik der Politischen Ökonomie”, skriven 1857-58.

I detta avsnitt i Grundrisse utvecklade Marx sina idéer om arbetsmedlens omvandling från enkla verktyg (det som Guattari senare kallade en ”protomaskin”) till en form av fast kapital, med andra ord till tekniska maskiner och ”maskineri”. Förutom det centrala begreppet ”maskin”, som Marx senare skulle ägna betydligt mer uppmärksamhet åt i Kapitalet, behandlas här parallellt ett annat begrepp som fick stor betydelse för senare postmarxistiska strömningar. ”Det allmänna intellektet”, som Marx introducerade i ”Fragment om maskiner” som ett sekundärt begrepp, blev den tydliga utgångspunkten för de italienska autonoma så kallade ”postoperaisternas” teorier om massintellektualitet och immateriellt arbete. De ömsesidiga referenserna mellan fransk poststrukturalism och italiensk postoperaism är lika många som de sätt de båda teoretiska strömningarna hänvisar till Marx och distanserar sig från honom, men det konkreta sambandet mellan de två begreppen (maskin och allmänna intellektet) som Marx skrev om i det korta textfragmentet missades av båda sidor.

MARX OM MASKINER

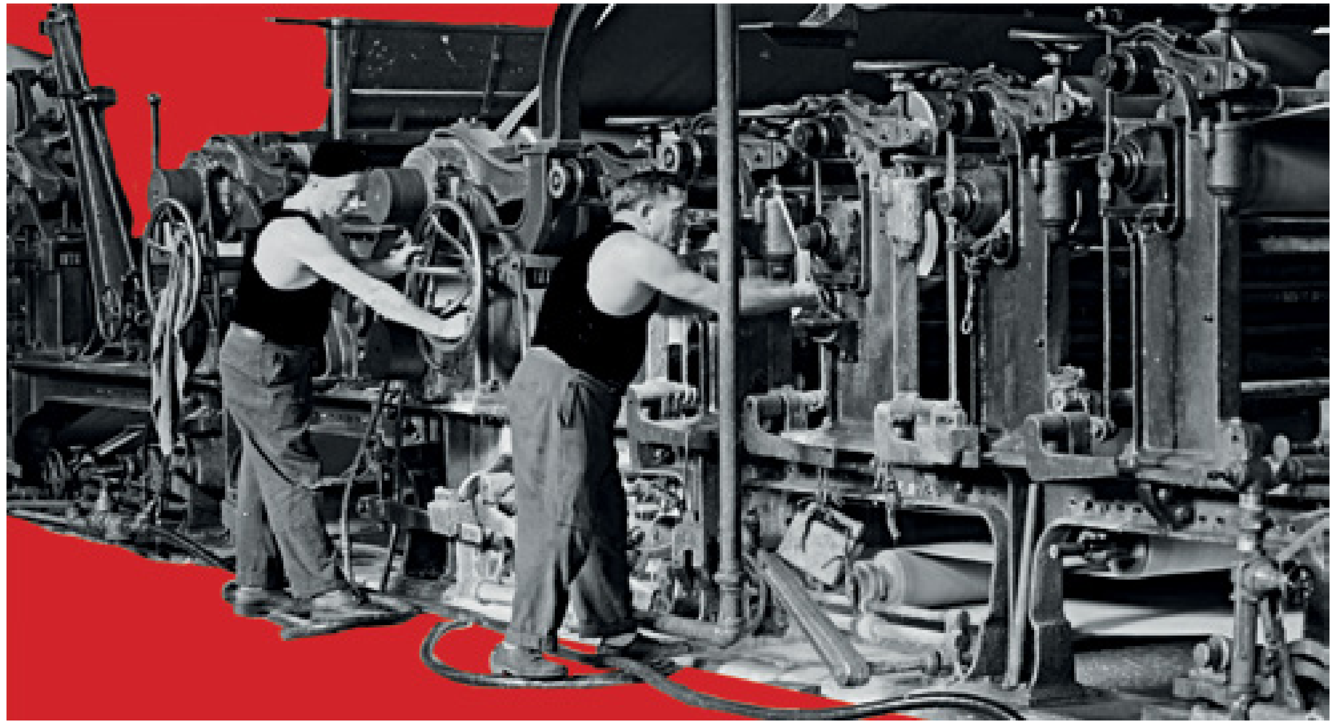
I allmänhet betraktar Marx maskinen kortfattat som ”ett medel för att producera mervärde”. Maskinen är med andra ord inte avsedd för att minska arbetarnas arbetsbörda, utan snarare för att optimera exploateringen av dem. Denna funktion av ”maskinerna” beskriver Marx i kapitel 13 i Kapitalet, med de tre aspekterna att ersätta mänsklig arbetskraft (särskilt kvinnors och barns arbete), förlänga arbetsdagen och intensifiera arbetet. Maskinen framstår också som ett motdrag mot arbetarnas återkommande strejker och protester, genom att kapitalet inte enbart konfronterar dem genom direkt repression, utan framför allt genom nya maskiner.

I ”Fragment om maskiner” behandlar Marx särskilt de negativa aspekterna av en historisk utveckling där maskinen i slutändan inte längre kan ses som ett arbetsmedel för den enskilde arbetaren, till skillnad från verktyget. Istället tar maskinen över arbetarens yrkesskolade kunskap och skicklighet, som införlivas i maskinerna i form av objektifierad kunskap och skicklighet, för att kunna vändas mot arbetarna när de blivit en kraft att räkna med. Enligt Marx är arbetsdelningen förutsättningen för uppkomsten av maskiner. Det var först efter att mänsklig arbetskraft blivit allt mer mekanisk, mekaniserad, som förutsättningarna skapades för att arbetarnas mekaniska arbetsuppgifter skulle kunna tas ytterligare ett steg genom maskiner:

”När arbetsmedlet upptagits i kapitalets produktionsprocess, genomgår det olika metamorfoser, där den sista är maskinen eller närmare bestämt maskineriets automatiska system (system av maskiner; det automatiska är den mest fulländade, mest adekvata formen av detta, och det förvandlar maskineriet till system) vilket sätts i rörelse av en automat som är en rörande kraft, [det vill säga] som sätter sig själv i rörelse; denna automat består av talrika mekaniska och intellektuella organ på så sätt att arbetarna bara framstår som dess medvetna lemmar”. (Marx, Grundrisse)

Denna textpassage av Marx visar att maskinen själv, i slutskedet av arbetsmedlens utveckling, inte bara strukturerar och skiktar arbetarna som automatiska system, som apparater och struktur, utan att den samtidigt genomsyras av mekaniska och intellektuella organ, genom vilken den successivt har vidareutvecklats och förnyats.

Här formulerar å ena sidan Marx arbetarnas alienation från sina arbetsmedel, hur de (externt) är styrda av maskinerna, det objektifierade arbetets dominans över det levande arbete, och han introducerar bilden av det omvända förhållandet mellan människa och maskin: ”Arbetarens aktivitet, som inskränker sig till blott och bart en abstraktion av aktivitet, bestäms och regleras i alla avseenden av maskineriets aktivitet, och inte tvärtom. Genom konstruktionen av maskineriets livlösa lemmar tvingar vetenskapen dessa att verka avsiktsmässigt som automater; denna vetenskap existerar inte i arbetarens medvetande utan verkar genom maskinen som en främmande makt på honom - som själva maskinens makt.” Omkastningen av relationen mellan arbetare och arbetsmedel i riktning mot maskinens dominans över människan definieras här inte bara genom hierarkin i arbetsprocessen, utan förstås också som en omkastning av hur kunskapen avyttras. Genom objektifieringsprocessen av kunskapsformer in i maskinen, förlorar den som skapar denna kunskap sin kompetens och makt över arbetsprocessen. Själv arbetet framstår som

separerat, utspritt bland många punkter i det mekaniska systemet i enskilda, levande arbetare. ”Inom maskineriet förefaller kunskap som något främmande, utanför honom [arbetaren], och det levande arbetet som underordnat det självaktiverande objektifierade arbetet.” (Marx, Grundrisse)

Men för Marx i ”Fragment om maskiner” är denna enorma självaktiva maskin mer än bara en teknisk mekanism. Maskinen framstår här inte som begränsad till dess tekniska aspekter, utan snarare som ett mekaniskt-intellektuellt-socialt assemblage: även om teknik och kunskap (som maskin) har en ensidig effekt på arbetarna, är maskinen inte bara en sammanlänkning av teknik och kunskap, av mekaniska och intellektuella organ, utan dessutom av samhälleliga organ, i den mån som den samordnar de utspridda arbetarna.

Därför blir det mänskliga intellektets kollektivitet också så tydligt i maskinen. Maskiner ”är verktyg för den mänskliga hjärnan, skapade av den mänskliga handen; vetandets objektiverade kraft. Utvecklingen av det fasta kapitalet visar i vilken hög grad det allmänna, samhälleliga vetandet, kunskapen, har blivit omedelbar produktivkraft och den samhälleliga livsprocessen därmed själv ställts under den allmänna intelligensens kontroll och omformats i överensstämmelse därmed. Den visar i vilken stor utsträckning de samhälleliga produktivkrafterna har producerats, inte blott i form av vetande utan också som omedelbara verktyg för den samhälleliga praxis, för den reella livsprocessen”. Produktivkraften motsvarar alltså inte nya tekniska maskiner, inte ens bara koncentrationen av ”mekaniska och intellektuella organ”, utan också och framför allt producenternas relation till varandra och till produktionsprocessen. Det är inte bara den tekniska maskinens insida som genomsyras enligt mekaniska och intellektuella linjer, utan sociala band och relationer är också uppenbara på utsidan och blir komponenter av maskinen. ”Fragment om maskiner” pekar inte bara på det faktum att kunskap och skicklighet ackumuleras och absorberas i fast kapital som ”den samhälleliga hjärnans allmänna produktivkrafter” och att processen för att omvandla produktion till kunskap är en tendens hos kapitalet. Den indikerar också omkastningen av denna tendens: att koncentrationen av kunskap och teknik inte är uttömd i det fasta kapitalet, utan hänvisar också till den samhälleliga samverkan och kommunikationen som finns utanför den tekniska maskinen och dess objektifierade kunskap.

UPPFINNA MASKINEN PÅ NYTT

I appendixet till Anti-Oedipus utvecklar Gilles Deleuze och Félix Guattari inte bara en ”programmatisk balans för önskemaskiner”, utan beskriver också deras egna maskinbegrepp, som skiljer sig från Marx syn på maskiner. Deras inbegriper en utvidgning eller förnyelse av maskinbegreppet, men de gör inte maskinen till en metafor. Deleuze och Guattari beskriver inte maskinen i ”bildlig bemärkelse”, utan försöker att nyskapa begreppet och hålla

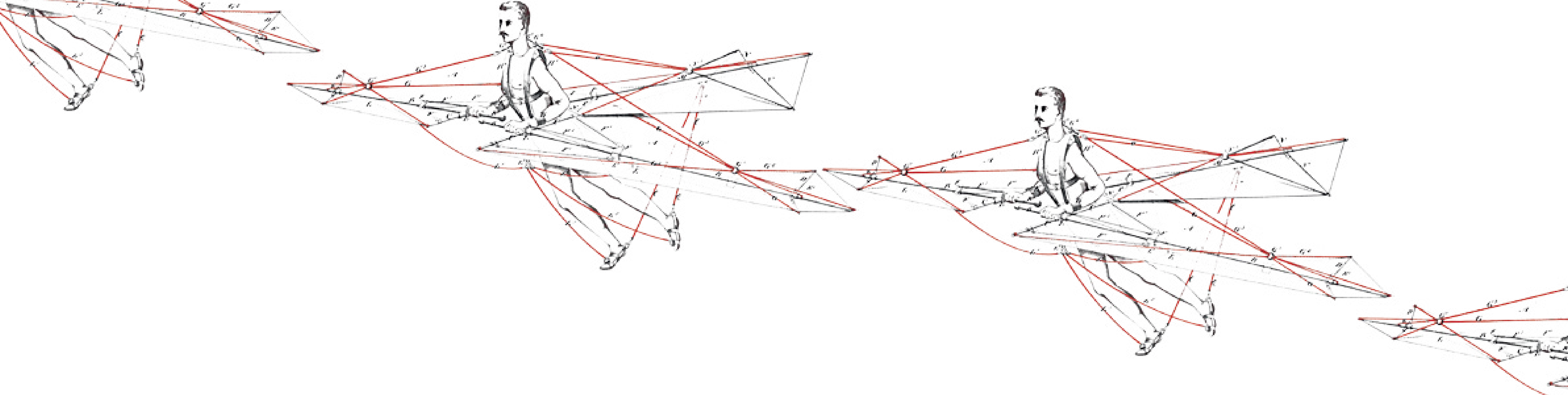
en kritiskt distans till både den vardagliga uppfattningen och de marxistiska forskarnas: ”Vi utgår inte från en metaforisk användning av ordet maskin, utan kommer snarare med en (vag) hypotes om begreppets ursprung: på vilket sätt som olika element görs till maskiner genom en upprepad procedur och kommunikation”.

Marx maskinteori introduceras i deras text kryptiskt som ”det klassiska schemat” och nämns bara uttryckligen i den tredje och sista delen av appendixet. Marx tar i det trettonde kapitlet av Kapitalet utförligt upp frågan om ”på vad sätt arbetsmedlet förvandlas från verktyg till maskin, eller varigenom maskinen skiljer sig från hantverksredskapet”. Den linjära uppfattningen i den första frågan finner Deleuze/Guattari otillräcklig i många avseenden. Det de ifrågasätter är inte den inneboende logiken i maskinens omvandling som Marx beskrev, utan snarare det ramverk som Marx förutsätter som grund för denna logik: en dimension av människa och natur som alla samhällsformer har gemensamt. Den linjära utveckling från verktyget (som en förlängning av människan, för att avlasta henne) mot en omvälvning under vilken maskinen slutligen blir oberoende av människan, bestämmer samtidigt maskinen som en aspekt i en mekanisk serie. Denna typ av schematiska framställning, ”som härrör från den humanistiska traditionen”, isolerar produktivkrafterna från de samhälleliga villkor de tillämpas i.

Betraktad utanför detta evolutionsschema är maskinen inte längre bara en funktion i en serie tänkt att starta med verktyget och som inträffar vid ett visst tillfälle. På samma sätt som antikens begrepp teknik (techne) inbegrep både materiella objekt och sociala praktiker, är maskinen inte bara ett arbetsredskap, där samhällelig kunskap har absorberats och inneslutits. Istället tar Deleuze och Guattaris maskinbegrepp hänsyn till olika sociala sammanhang och olika sammanlänkningar, anslutningar och kopplingar: ”Det finns inte längre något sådant som antingen människa eller natur, bara en process som producerar den ena i den andra och kopplar samman maskinerna.”

Istället för att placera verktyg och maskinen i en serie, söker Deleuze och Guattari en mer subtil differentiering, och på detta sätt motsvarar deras undersökning Marx andra frågeställning om skillnaden mellan maskin och verktyg. I själva verket kan denna skillnad förklaras i form av en annan genealogi än den som Marx följer, en som refererar tillbaka till den förmoderna förståelsen av ”machina”, där separationen mellan det organiska och det mekaniska var irrelevant. I Anti-Oidipus behandlas dock denna skillnad konceptuellt/teoretiskt: maskinen är en kommunikationsfaktor. Verktyget – åtminstone i dess icke-maskinella form – är å andra sidan en kommunikationslös förlängning eller protes. Tvärtom, det konkreta verktyget som används för utbyte/sammankoppling med andra människor är alltid mer maskin än att betraktas som en isolerade teknisk maskin: ”Att bli en bit av något annat betyder något helt annat än att bara breda ut sig, projicera sig själv eller bli ersatt.”

Genom att skilja maskinen från något som bara förlänger eller ersätter människan, vägrar Deleuze och Guattari inte bara att

gå med på den konventionella synen om maskinens makt över människan. De drar också en gräns mot en alltför enkel och optimistisk hyllning till en viss form av maskin, ett perspektiv som från futurismen över till cyberoptimismen riskerar att förbise den samhälleliga aspekten i ständigt nya kombinationer av en ”man-machine”. Berättelsen om människans anpassning till maskinen, maskinens ersättande av människan, missar det maskiniska, enligt Deleuze/Guattari. Inte bara i sitt kritiska marxistiska uttryck, utan också i sin teknooptimistiska tendens. ”Det är inte längre en fråga om att ställa människor och maskiner mot varandra för att bedöma möjliga eller omöjliga korrespondenser, förlängningar och utbyten av det ena eller det andra, utan snarare att förena de två och visa hur man blir en enhet med maskinen eller kopplas samman med andra saker för att utgöra en maskin.” Dessa ”andra saker” kan vara djur, verktyg, andra människor, uttalanden, skyltar eller önskemål. Men de bara blir en maskin genom en utbytesprocess, inte i genom ett ersättande.

Tänk på fabeln från romanen The Third Policeman av Flann O'Brien. Där presenterar den irländska författaren noggranna beräkningar av den tidpunkt då, på grund av molekylflödet mellan dem, människor på cyklar förvandlas till cyklar och cyklar blir till människor och i till vilken grad – med alla de problem som följer ur detta, till exempel att människor faller om de inte lutar sig mot en vägg och att cyklar antar mänskliga drag. I berättelsen blir undersökningen av maskinen inte en fråga om hur stor del av en identitet de båda delarna utgör (rör det sig om 20 % cykel, 80 % människa eller – ännu mer alarmerande – 60 % cykel, 40 % människa), utan snarare om utbytet och flödet av maskiniska singulariteter och deras sammankopplande med andra sociala maskiner: ”Tvärtom tror vi att maskinen måste betraktas i en omedelbar relation till en samhällelig kropp och inte till en mänsklig biologisk organism. Mot denna bakgrund är det inte längre lämpligt att bedöma maskinen som ett nytt steg som kommer efter verktyget. För människan och verktygen är redan maskindelar i sin respektive samhällskropp. Maskinen är ursprungligen en social maskin, som består av en hel kropp av maskinskapande beståndsdelar, av människor och redskap, som i den mån de ingår i denna kroppen är maskinella”. Deleuze och Guattari förskjuter därmed hela perspektivet, från frågeställningen om i vilken form maskinen följer ur det enklare redskapet, hur människor och redskap blir maskinella, till vilka sociala maskiner som får vissa specifika, tekniska, affektiva kognitiva, semiotiska maskiner och deras sammankopplingar att framträda, gör dem möjliga och samtidigt nödvändiga.

Det viktigaste inslaget i maskinen är flödet mellan dess beståndsdelar: varje utspridning eller ersättning skulle innebära förminskad kommunikation, och maskinens egenskap är precis det motsatta, nämligen kommunikation, utbyte och öppenhet. I motsats till strukturer, som statsapparaten, som tenderar mot en stängning, tenderar det maskinella mot en permanent öppning. Från texten ”Maskin och struktur” (1969) över till ”Maskinella Heterogénesis” (1992) påpekade Guattari upprepade gånger de skilda egenskaperna och kvaliteterna mellan maskinen och strukturer, maskiner och statsapparaten: ”Maskinen består av något mer än strukturen”. Den är inte begränsad till att hantera och räffla enheter utestängda från varandra, utan öppnar upp för andra maskiner och flyttar med sina maskinella assemblage. Maskinen består av fler maskiner och penetrerar flera strukturer samtidigt. Den beror på externa faktorer för att alls kunna existera. Det innebär en komplementaritet till inte bara den människa som tillverkar den, får den att fungera eller förstör den, men är också i sig själv i en relation som ”den andre” till andra virtuella eller faktiska maskiner.

Utöver det teoretiska synsättet med ett ambivalent maskinbegrepp i Anti-Oedipus samt flera äldre och nyare texter av Guattari, är det dock viktigt att inte utelämna texternas historiska kontext för en normativ svängning till det maskinella. Guattari hade redan börjat arbeta fram sitt maskinbegrepp i slutet av 60-talet, utifrån den politiska erfarenheten av vänsterns organisatoriska experimenterande. Dessa försök riktade sig ursprungligen mot den stelnade realsocialistiska och eurokommunistiska statsvänstern. Undersökningen ledde sedan vidare till ett experimenterande med olika subkulturella och mikropolitiska praktiker. I Guattaris egna fall handlade det särskilt om att aktivera sig i antipsykiatrirörelsen. Slutligen efter 1968-händelserna ledde detta till försök att motstå och reflektera över 68-generationens strukturalisering och slutenhet i partikadrer, fraktioner och cirklar.

Problemet som Guattari behandlar i sin första maskintext, skriven med 68-erfarenheterna färskt i minnet, handlar om problemet med att skapa en varaktig revolutionär organisation: ”problemet med upprättandet av en institutionell maskin kännetecknad av en axiomatisk och särskild praktik; med det menas en garant för att maskinen inte sluter sig i olika sociala strukturer - och då särskilt inte i statsstrukturen, som ju verkar utgöra hörnstenen i de dominerande produktionsförhållandena, även om den inte längre motsvarar produktionsmedlen”. Inte endast de ”dominerande produktionsförhållanden”, utan även de nuvarande motståndsformerna har antagit en maskinell form; strukturalisering och slutenhet är handlingar för att skydda (sig själva) mot detta faktum. Maskinella institutioner kan inte reproducera statsapparatens former, som bygger på representation, utan måste skapa nya former av ”institutionella praktiker”: ”Det revolutionära projektet som en 'maskinell aktivitet' av institutionaliserad revolt behöver lyfta fram sådana subjektiva möjligheter och säkra dem i ett tidigt skede i varje fas i kampen mot att ”strukturaliseras”. Men denna sorts permanenta avcheckning av hur maskinens effekter påverkar strukturerna kan aldrig nöja sig vara en ”teoretisk handling”. De kräver utvecklandet av en särskild analytisk praktik, som omedelbart tillämpas i varje steg av kampens organiserande.

GERALD RAUNIG

Gerald Raunig är konstteoretiker och filosof, verksam i Zürich. Han har skrivit boken ”A thousand machines” (Semiotexte). Denna artikel är en förlaga till boken. Översatt och kortad av Elliot Baron och Mathias Wåg.

B POSTTIDNING
Brand, Box 15015
104 65 Stockholm